Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дениз ● ЕРА, 15 НОЯБРЬ, 1979 ШУ. ● № 136 (6111). ● Мах 2 кепиг.

В. И. ЛЕНИН ВАЬ 110 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

1980 шера чотагIа

Грозненски бурув тохара балхий управленена чуйоагIача Правобережненски № 2 йолча районни инженерно - технологически службе меттел эрригача управлене а эгтара динагIа лоархIачарех и Тараканов Петр Александровича кулгалдеча № 139 йолча буровой коллектив. Тийрка аьрда оагIорахьа а аьтта оагIорахьа а эгтаре хьалха мехкдаьтта доллла моттиг хьайийлларех я из бригада. Пятилетка хьалхарча диъ шера задани СССР кердача Конституце шиъ шу дизача денга кхоачашъярах рапорт делар цо.

Къаьстта беркате да цуна пятилетка диъагIа шу. Бурув тохара пачхьалкхен плани тIайица социалистически декхарашш дика тIехкхоачаш да дош цхьа бутт дIабахийтабац цо. Дегаш гIоздоахаш да буровой коллектива технико - экономически хьокхамаш а. Ийс бетта коммерчески сухала задани 113 процент кхочашъяй цо. Бурув тохара пайда эцаш йола ха 95,0 процентага дIакхоачалй лаьттан чекаш техкараша. Из Iалаьмате дика хьокхам ба. Бурув тохара сухал лайкъарах, химически реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоарах, бурув деттача остех бизза пайда ийбарах пачхьалкхена цар ийс бетта баь пайда 608,8 эзар сом да. Иштта пайда баь цхьанкха бригада яц Грозненски бурув тохара балхий управлене.

Пятилетка диъалагIча шера плани тIайица декхараш ханал хьалха кхоачашдара яьржача социалистически яхье дика производственни хьокхамаш а доахаш, укх шера воархIалагIча октябрга кхачалехьа диъ шера план кхочашъинъ яхь а бурув детта бригадаш и управлене. Царех я буровой начальникаш Ш. Тарамов, В. И. Аликенов, Х. Гадаев, Г. А. Мау, кхыбараш керте латта коллективаш. Цар духхьал укх шера 300 эзар сом пайда баьб пачхьалкхена.

Уж толамаш даха вIашIтIехьдоал лакхе цIераш аьхача буровой коллективай бурув тохара технологи кийса леларах, хилача балхашта механизаци ярах. ГIоналолен кийчони балхаш йоагIача ханал хьалха чакхдахарах, балха ханах бизза пайда ийбарах.

Д. ГАБАЕВ,
Грозненски УБР вояхкагIвола инженер.

Дика хоамаш

Октябрьски управлене болхлоша итт бетта план ханал цхьа бутт хьалха кхоачам а я, планагIа лаьрхIачул совгIа дIа-нха даьхьад 15 эзар тонн хаалкъа боахама мовхьаш. Уж толамаш даха вIашIтIехьдаьннад коммунистически хьисапе къахьегарах, техникаш нийса пайда ийбарах, шерра социалистически яхь йоаржалрах.

Хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб укхаза водителаш Остриков Александр, Маматов Баудин, Горлов Георгий, кхыбараш. Уж цхьайттагIча пятилетка чотах къахьегаш ба.

Диъ шера задани кхоачашъяьй водителаша, коммунисташа Портовой Георге, Хадисов Вахас. Водителашта доагIаш дола новкъостал дарца белгалбаьна ба ремонтникаш вежарий Мусороагlер Петрк Андрейи. КхоалагIча квартале даьхача толамий итогаш йича хьалхара моттиг хьожаьй коммунист Рогачев Александр керте латтача управленена чуйоагIача Карабулански филиала коллективаша.

* * *

Дикача къахьегама толамашца накъабаьккар Октябра дезача цIейна «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Итт бетта план ханал хьалха кхоачаш а я, заданел совгIа цар даьккхар 7600 тонн мехкдаьтта. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 0,4 процент лакх а еш, планал совгIа маьхала льккхар 139 эзар сома маьха товарни продукци.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай коммунист Ервандян Климент Баласанович керте латтача мехкдаьттеи гази йоахитача цхьоалагIча цеха коллективо коммунист Морозов Виктор Михайлович керте латтача Iилман-производственни балхий коллективо. Хьинаре къахьегаш хиларца балха тIа нийтта белгалъяьлар мастераш Ахметгин, Зайцев, Петрученко керте латта скважинашта лаьттан кIала ремонт еш йола бригадаш. ХIанзалехьа диъ шера план кхоачашъяьй цар. Шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба укхаза мехкдаьттеи гази йоаха операторашш Сибгатулин Ахмеджан, Мазевич Михаил Константинович, Петров Ерофей Алексеевич, Беридзе Виктор Александрович, кхы дукхагбараш а.

* * *

Грозненски № 15 йолча заводе доаккхаш дола генарий даьтта вай мехкарча дукхача районашка, городашка дIакховчаш бахача наха дика дIаэцаш да. Из дукхагIен дикагIен хилийтара тIагIертта къовсам лоаттабеча заводa коллективо хIара бетта плани тIайица социалистически декхараш тIехкхоачашду. Итт бетта планал совгIа 300 тонн гаргга генарий даьтта дIадахьийтад цо.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Тутаев Беслана кулгалдеча коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цеха коллективо. Болх дика беш хиларца белгалъяьннай къахьегама сийлен кхоалагIча степена орден лелаеш йола боккло Тепликина Меланья, сушильщицаш Цокаева Асет, Юсупова Марина, слесарь Панков Иван, кхыбараш.

Ийс бетта даьхача толамий итогаш йича завода коллективана хьожайир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх.

* * *

ХIара дийнахьа 500 гаргга беза мухь кхухьа автомашинаш балха арайоал грузовой автотранспорта Грозненски производственни объединене гаражашкара. Укхаза шерра социалистически яхь яьржай В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIейна сийленца накъабахара.

ТIайоагIача пятилетка шоллагIча шера чотах къахьегаш ба водителаш Карсаев Владимир, Асиев Сулейман, Голопченко Григорий. ЦхьоалагIча класса водитель Абдулвагапов Даниил керте латтача деха моваьаш кхухьача грузовиккий бригадо хIанзалехьа кхоачашъяьй диъ шера план. В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга пхе шера план кхоачашъе социалистически декхараш тIайийцад цо. Тахаварча денга кхачалехьа бригадерча дукхача водителаша кхоачашъяьй пхе шера задани. Царех ба водителаш Чичеров Николай, Гусев Василий, Педяков Борис, Журавлев Владимир, Кологравый Иван, кхыбараш.

Я. БУВНЕНКО.

Фоторепортаж

«ХIара балха денна — дикала Знак!» яха инициатива дIайолаьча СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода цехий коллективаша доккхий декхараш тIайийцад пятилетка диъалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра. В. И. Ленин ваь 110 шу дузача дIейна сийленца накъаьлхара. Уж декхараш ханал хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьйча царна юкъе хаддаза хьалха латташ я № 16 йолча цеха коллектив. Пачхьалкхен дикала Знак йола фенолии ацетони арахецара лаьрхIа бийдах кийтъеш ба ку цеха химикаш. Цудухьа шоаш кийчъю бийдал тIехдика маре хилийтад цар.

Дерригача технико - экономически хьокхамий итт бетта план ханал шиъ ди хьалха кхоачашъяьй цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа цар кийчъяьй бIаьн эзараш сомий маьха бийдал. Шоай производственни хьокхамаш тIа-тIа тоадеш къахьегаш ба цеха химикаш укх ноябрь бетта а. Цхьанкха смена дIахийтац цар шоай нормаш 102—105 процент кхоачаш ца еш.

Уж кердача къахьегама толамашка кхуалара йола дарж а хиина дIаэттай пехерча сменашта юкъе яьржа социалистически яхь. Цу яхье укх шера даим хьалха латташ хьайоагIа завода къахьегама ветеран, инженер Сафонов Александр Васильевич керте латтача «Б» яхача смена коллектив. Укхаза шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба йоккхагIйола аппаратчик Григорьева Зинаида Афанасьевна, «Профессех дикагIбараш» яха сийлен цIи еша бола аппаратчикаш Панкратова Тамара, Лыхина Раиса, иштта кхы дукха бараш а. Цар массаз кийса делаю продукци кийчъяра технологически режим, бизза пайда ийбу балха ханах.

СУРТАШ ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) йоккхагIйола аппаратчик З. Григорьева, аппаратчик Т. Панкратова, шоллагIча сурта тIа аппаратчик Р. Лыхина.

С. ХУГАЕВА,
сурташ.

ДИКА ТIАКХЕТИЙТ ДУЛХ

Дика къахьег укх шера Гудермесски района «Брагунский» яхача совхоза Самбулатов Генаде кулгалдеча дулха Iаьсий, сагрIаш, шинараш кхоабача бригада коллективо. Цо лeладеш 500 совгIа хьайба да. Царех хIаранена дийнахьеи буси юкъера лаьрхIача 480—500 грамм дулх тIаакхетийт, план 270 грамм йолаш.

Бригаде вигь бежа Iу ва. Уж ба Акинханов Ризван, Салаватов Ширвани, Эбзалотов Раншидхан, Хачанов Гелани. Шоай балха товзанча ва царех хIарравар. Дика хов царна малагIча хьайбана мел, маца доакъар дилла деза, дукхагIа дулх тIаакхетаргдолаш. Иштта Iувал де деза. Масала, сагрIаштен шинараштен дийнахьен буси 10—15 килограмм силос, ча, йол, концентраташ лу цар, хIаьта зIамигача Iасилгашта барда, жом лу.

Йоакхо ю цхьа грамм доакъар пайда боацаш ца дойтаьа. Иштта, дийнахьа дилла чул тIехьагIа даапза диса доакъар деррига дIакхоссаш бежа Iуша. ДIахо пайда эца биш яр хьа а къоастаейн биисана дуаргдолаш юха а хьашка дул. Iанарца кийчдаьча. кIаьдача чаша а а дийн. Доакъарах иштта кхом дулх тIаакхетийтарга дIадодар. Из хIана планагIа доагIачул 10—12 процент кIеригагIа да.

Толамца къахьега новкъостал ду бежа Iуша юкъе барт, цхьоагIо хиларо, шоайла новкъостал де уж масса хана кийча хиларо. Цхьанна сагага озабезам ца беш кулгалду бригадиро а. Цул совгIа бежа Iушта цхьана дIаатта доакъар дул цо, хьаьш, хьайбаш цIенду. Цудухьа Самбулатова сий ду коллективо, цо аьнначулга ладувгI.

Х. МАГОМЕТОВ.

ДИЪ ШЕРА ПЛАНАЛ СОВГIА

Старогрозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша, эррига гIона йолча службаша лаьрхIад ер шу чакхдаллалца йолча хана хIара балха ди хьинарерча къахьегамца белгалдаккха. Шоаш лаьрхIар дизза кхоачашду цар. Сийлахьбоккхача Октябра 62 шу дузача денга пятилетка хьалхарча диъ шера задани кхоачашъяра дола социалистически декхараш тIаийцадалар цар. Уж ханал дукха хьалха кхоачаш а деш, диъ шера план кхоачашъярах рапорт делар цар СССР керда Конституци тIаийла шиъ шу дузача денга кхачалехьа. Ер пятилетка йоласпча денз 103983 метр бурув тесад цар, из хул диъ шера планагIа лаьрхIачул 543 метр дукхагIа. Бурув тохара итт бетта задани ханал ах бутт хьалха кхоачаш а я, заданел совгIа 1273 метр бурув техар управлене лаьттан чекаш техкараша. Итт буровой коллективо дикка тIехкхоачашъяьй пятилетка диъ шера план. Мехкдаьтта доахарашка цар дIаеннай кхоъ мезозойски скважина.

Уж производственни толамаш доахача доакха дакъа лаьцад производственни тIулакхаш деча управлене база болхлоша. Лаьттан чекаш техкарашта цар лоаттаю балха тIа тешаме хургйола оборудовани, запасни оатхалаш, йиллача хана буровойщика дIакхоачийт массе а тайпа инструменташ.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизах къахьег база болхлоша. Кхоачаш мел ду балхаш тIехдика мара а ца хулийташ, хIара сменагIа нормаш 120—130 процент кхоачашъю цар. Социалистически яхье хьалха латт Шерипов Абулзит керте латта монтажникий бригада, токараш Кочкина Валентина, Хуторский Владимир, Коробов Петр, газоэлектросварщик Сомов Михаил, кхы дукха бараш а.

А. ТИЩЕНКО.

Календара тIа — 1981 шу

Укх карарча шера «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизагIа шерра яхь а йоаржаяь, дика къахьегаш хьайоагIа «Грознефть» объединене Ташкалински технологически транспорта коллектив. Пятилетка диъ шера план август бутт юкъаеккхьачча хана кхоачашъяь баьшаб уж, е, вешта аьлча, шоаш тIайийнача социалистически декхарашка дIаяздаьчул 16 ди хьалха.

Кхы а доккхагIа да управлене хьалхалаттача къаьсттъаьстача болхлоша. Бригадаша даьха толамаш. Иштта, В. И. Куракова, К. И. Самсонова кулгалдеча бригадаша хIанзале шоай пятилеткаш кхоачашъяьй. В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сийна лоаттаеча яхье доккхий хIамаш нарагIдаьннад автомашинайи тракторийн водителашта В. Дуюнова, Р. Алаудинова, М. Шуляка, В. Инеева, А. Нукаева, кхычарна.

РСФСР Лакхехьарча Совете

Духха ца товш РСФСР Лакхехьарча Совета сесси хургхиларца дувзадена РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо Лакхехьарча Совета планово-бюджетни а кхыйолча массазарча комиссешта а тIадиллад 1980 шера РСФСР экономически социальни дегIаяхара Пачхьалкхен планага, 1979 шера РСФСР экономически социальни дегIаккхувлара план кхоачашъярга, 1980 шерарча РСФСР Пачхьалкхен бюджетага, хIаьта иштта 1978 шерара РСФСР Пачхьалкхен бюджет кхоачашъяра отчетага хьалхе хьожилга а царех РСФСР Лакхехьарча Совета заключенеш кийчъелга а.

13 ноябре РСФСР Лакхехьарча Совета Президиуме председательал деш РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель О. П. Колчина а йолаш массазарча комиссей председателий совещани хилар. Цига дийцар 1980 шера плани бюджети хьалхе а ювцара, 1979 шера план а 1978 шерара бюджет кхоачашъяра отчет а хьалхе юцара кийчоя комиссей болх вIаштIехьбаккхара дешаш. Цу дешах хоам бир РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Х. П. Нешкова.

Цу дийнахьа хилар РСФСР планово-бюджетни комиссеи промышленноста комиссей вахалийи; транспортен бувзамен; гIишлоиъярен гIишлон материалий промышленностеи; юрта боахама; ухаьцIено лоралра, социальни Iалашонни спортеи; торговлеи общественни кхачанеи бахача наха бытовой гIулакхаш дарен; жилищно-коммунальни боахамен благоустройствай; кхалнаьха къахьегамеи бытеи, наьнали берали лорадара дешашта; кагирхой гIулакхашта, Iалам лорадара цхьана яь заседани. Заседани дIайихьар РСФСР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни комиссе председатела В. С. Кузьмичева.

1980 шера РСФСР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхьалкхен планах, 1979 шера РСФСР экономически социальни дегIаккхувлара план кхоачашъяра леламах доклад бир РСФСР Министрий Совета председатела заместитела, РСФСР Госплана председатела Н. И. Масленникова.

Заседане доакъошхоша ладийгIар 1980 шера РСФСР Пачхьалкхен бюджетах и 1978 шерара РСФСР пачхьалкхен бюджет кхоачашъярах и РСФСР финансай министра А. А. Бобровникова аьча докладага.

Заседане РСФСР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни комиссе секретара С. Е. Егорова хоам бир 1980 шера планагеи бюджетагеи планово-бюджетни а кхыйола массазара комиссеш а хьалхе хьажара порядках, 1979 шера план а 1978 шерара бюджет а кхоачашъяра отчета леламах.

1980 шера халяъа боалама доагъой планен бюджетен керттерча хьокхамий, планеи бюджетеи йоагI-йоагIача раз-делашка хьажара 12 вIашагIтекка депутатски кийчон комисси вIашагIъеллай.

«Боахама механизм» дIахо эргайоаккхаш тоаярахи партийни а пачхьалкхен а органий декхарехи» болча парте ЦК соцамца а «Планировани тоаярахи боахама механизмо производства эффективности балха дикали чIоагIъярахи» болча КПСС ЦК-ни СССР Министрий Совети соцамца а дувзадена чакхйоахача мероприятеех хоам бир РСФСР Госплана председатела заместитела Н. П. Мешьянова.

Массазарча комиссей заседане дакъа лаьцар О. П. Колчинас, Х. П. Нешкова, РСФСР министраша, РСФСР Госкомитетий председателаша, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиуме РСФСР Министрий Советеи бехктокхамеча болхлоша.

(ТАСС).

Советий мехка гIолла

МИНСК. Белоруссе дIадуваш леладеча кIин деррига сортий боккъонца дола химически сурт оттадаьд республика Iилмай Академе физика Института Iилмахоша. Массехк атомга кхоачаш нийса эттара хьалха къоастадаьд ялата фийгая доалла аьшк, малий, кхыйола микроэлементаш. Цар комбинацех тийша и хьоарах маьхк хьахилара свойстваш Iилмахоша из дош къоастадара пайда ийцаб ядерни спектроскопе методах.

●

РИГА. Республике йоккхагIъярех йолча вузе — Рижски политехнически институте хьадийлла Iилма кIира цхьана вийсденнад Ф. Цандера цIерагIча вузовски студенчески общества 70 шу дизарца. Хургболча инженераша Iилмахой хьажийта оттаьй шоаш даьча тохкамех йола эзар гаргга докладаш. Къонача инженераша хIанз кийчъю экономика актуальни проблемаш, производства, машиностроене, технически кибернетика, промышленни граждански гIишлош хьалъяра проблемаш.

●

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Промышленни сомий бешамаш деляра йола йоккха база хиина дIаоттаьш латт Къилбаседа ХIирийчен - лоамий къулбехьера босенаш. Дика ха оттарах пайда а эцаш автономни республика боахамаша хIанз дукха дIайоагIаш латт сомий бешамаш. Ирафски, Алагирски Дигорски, Пригородни районашка промышленни хьисапера сомий бешамаш кхо эзар гектар дукхагIа хургья.

●

КУЙБЫШЕВ. Дукха ха йоацаш доккха совгIат кхаьчад вIамигача волжанашка. Областной центра гаьна боацаш улача хозача моттиге хьайийллай «Моганал» яха керда берий санаторий. Деша даха ха йоацача 320 бера лаьрхIа я из. ТIехдика хьалаш хьадаьд укхаза берашта. ХIанз куйбышевски Поволжье болх беш 14 берий санаторий я, цига сапоIаш а дарба дийташ а ших эзар совгIа бер а долаш.

●

ЕРЕВАН. Тайп-тайпара беташ долча кхертIой аьлхаш кхаьчай Еревански метрополитена станце. Метростроевцаш, из хьийьяв боалаш латт, уж хIанз цуна облицовка еш лаьттан кIалхара залаш кийчъеш ба. Сигала беса сийна экспрессаш трассагIа йолалургья хьатIадоагIача шера.

●

КИШИНЕВ. Олимпийски символика йола товараш дохка керда специализировани тика хьайийллай Молдаве столице. Объединенешен фабрикашеи укхаза лоаттаю швейни, трикотажни, телатагалантерейни изделеш, кIуйсаш, керамика, тайп-тайпара сувенираш. Республика промышленноста тайп-тайпарча доакъой предприятеша хIанз арахец московски Олимпиада символика йола ши бIаь гаргга тайпара продукци.

■

РОСТОВ-НА-ДОНУ. «Тайжа Дон», «Аьха бай» яхача книжкай автора — гIорваьнача советски йоазонхочоа М. А. Шолохова — хетаь я укхаза хьайийлла выставка. Из кийчъяьй Вешенская яхача станицерча журналиста, РСФСР культура заслуженни болхлочо В. Чумакова. Михаил Александрович планета эттара хьалхарча космонавтаца Ю. Гагаринца, мехкхошца-наьзакашца, болхлошца, ялат кхедарашца вIашагIветтавалар гуш долча суртаца хьахьокх йоазонхочун халкъацара хадаш боаца бувзам, хьахьокх цун творчески лаборатори.

(ТАСС).

Техника тоае кийча ба

Массехк ди даьча кхашкара балхаш даь мукъаьнена техника тоае боалургба Наурски района Калинина цIерагIча колхоза механически мастерске къахьегамхой. Цу лоархIамеча балха кийчо хьалхе а е йолайир цар. ТоаяьI кийчйир токарни, слесарни, кхы тайпа балхаш цу станокаш, эррига цехаш.

Эрригача цехашка эшача боарамагIа болхлой ба. Уж берригаш — шоай гIулакха говзанчаш. Йоккха балха опыт йолаш ва мотораш тоадеш вола Родин Петр, слесарь - инструментальщик Стальненко Виктор, токарь Гамаюнова Вера, цехе волаше а болх беш вола аьнкхбар Воробьев Михаил, кхыбараш. Шоай болхлоел совгIа техника тоаеча юкъа эзарстерскешка болх бергболаш хьанийпаб хIара отделенера пхишта, кхокха саг. Уж берригаш тракторашка дика йовзаш, тоае хоьш бола нах ба.

Мукъа болча хано наха наргIатта сидоIаргдолаш хьалаш вIаштIехьдахара дукха хIама дьай. Цу гIулакха мастерске кийчъяьй цIе уголок. Укхаза хургйа керда такташ, журналаш, технически литература. Цига и шахматаш, шашкаш. БIайха кхача хьанхухьаргба мастерска къахьегараштта хьалхарча отделене столовера.

Хьалха санна, техника уловой хьисапе тоаергья. Цу гIулакха хIанзе вIаштIехкай специалистий бригадаш.

Цу хьисапе техника тоаяр геттара пайдане гIулакх да. ХIана аьлча, саго хаддаза духхьал цхьа оатхал тоаеш хилча, цхьа болх беш хилча из сихагIа, дикагIа, тешаметагIа булу цунга. Цо лаккхъ наьха бехктокхам.

Цхьайола тракторашан хIанале а тоае оаха. Цхьанъя уж хIара дийнахь цхьатарра итт — пхийтта тоае эзаш ха хьатIакхаьчча, эша оатхал йоацаш хьувза бозаргбоацаш хIанзе а дилаяза ярчйоаца оатхалаш Iалашъеш, тишъеннараш мет тауттаеш ба мастерске болхлой.

Дукха гIулакхаш да хIанз мастерске рационализаторий. Техника сихагIа, тешаметагIа тоае йиш хулийтаргдола хьалаш лехаш ба уж. Масала, токараш Данилов Ивана Дремлюга Анатолийи кхIанна новкъосталца аьшк хоададе йиш хулийтаргйола станок еш болх. Цу гIулакхо нарагIдалийтаргда аьшк хедалеш хьалха пайда эцаш хинавача мах болча бедаьа — кислорода кхом бе. Хьалхахьа геттара хала да из, хIаьта атта йора а дагIац.

Техника тоаеш мастерске болх бергболча наьха собрани хиэар укх денашка. Цига дIайовзийтар наьха бахкацара моральни а материальни а безам совбаккхар духьа вIашIтIехьяьхьа мероприятеш, техника тоаяра оттаьь планаш.

А. САФРОНОВ,
Наурски района Калинина цIерагIча комсомол лелаеча совхоза мехмастерске заведующи.

ТАХАН ХЬАЕЛП НГIАССР ЖУРНАЛИСТИЙ СОЮЗА IV СЪЕЗД

Съезда болх дIаболалу Iуйранна 10 сахьт даьлча кепайоалаза ЦIен конференц-зале.

Делегаташ дIаяздар 8 сахьтехь 30 минутехь даьлча денз кепайоалаза ЦIенгIа.

Декхарех лоархIабу

Иттлагlча пятилетка диъ-лагlча шера задани ханал хьалха кхоачашъяра яьржача яхь юкъе а яха, дика къахьегама толамаш доах «Малгобекнефть» НГДУ цхьоалагlча промысла коллективо. Сийлахь - боккхача Октябра цlейна накъадаькнад тхо оахош тlанйца планал совгlа мехкдаьтта даккхара социалистически декхараш кхоачаш а даь. Иштта, тlаийцача декхарех укх шера планал совгlа 300 тонн мехкдаьтта даккха лезаш-дар тхо. Чура резерваш гуча а йоахаш, мехкдаьтта доаккхараша сийлеца кхоачашдаьд шоаш денна дош. Итт бетта планал совгlа даьккха мехкдаьтта 550 тонн да.

Планови задани а социалистически декхараш а тlеххоачащде новкъостал дир итт бетта 1670 тонн планал совгlа мехкдаьтта денна геолого - технически гlулакхаш лакхдахаро. Цa хьоахайнча яргъяц декхараш кхоачашде тхона новкъостал даь укх тайпара факт а. Дlаяхача юкъа дикка болх баьб болх ца беш лаьтта скважинаш эксплуватаце дlачуялара. Цу тайпара йола кхо скважина йоланлийтай болх бе, лаьрхlа хиннар цаl мара йоацача. Къаьстта аьттун болаш хилар укказа № 824 йола скважина, кхыча кlоаргагlча тlоанашкара мехкдаьтта хьалъувзаш хиина из каргано - чонракски отложенешка яьккхай. Хlанз укх сахьате дийнахьан бусн 17 тонн лу цо. № 517 йола цхьаькха скважина а хилар иштта аьттув болаш. Цо 10 тонн лу.

Цул совгlа, дукха балхаш даьд 1978 шера кастъкаста хулаш хиннача лаьтта таккхар санна долча зенеча гlулакхаша къовсам лоаттабара. Карарча шера бlаьсти дlаболабаь из болх хlанз чакхбоалаш латт. Цо торо хилийтар болх ца беш лаьтта кхы а йиъ скважина эксплуатаце дlалла.

Лаьттана кlалхарча ремонтаца ювзаенна йола цхьайола халонаш кийсъялагlа денна - денна болх ца беш тоъал глубинно-насосни скважинаш хулар тха. Из гlулакх дlадаккхара лаьттана кlал ремонт яра оарцагlбаьхар оаха тхой операторащ. цар болх беш хиц\на подъемник кхы а цхьан сменагlа болх бергболаш тоъйир. Кхыча тайпара аьлча, хьалха яхаь сменагlа болх беш хиина подъемник йиъ сменагlа болх бе ялар. Тхо дог доахаш да цу гlулакхо тхоай болх ца беш латта скважинаш минимумага кхоачаеш кlезигьярга. Хlаьта из къаьстта лоархlаме да, хlана аьлча хlанз оаха хьадоаккхача мехкдаьттах 55 процент кlоарга-насосни скважинаша луш да.

Материально - технически средствах кхом беш пайда эца, хьалха латта технологии рационализаторски предложенеши, хlаьта иштта Iилма - технически информаце тела кердадараш а балха юкъедоаладе гlо дар инженерно - технически балхахой цу-шоай плаIаш хиларо а. Инженерно - технически балхахой творчески планаш тlа дlаязъяьча 73 пунктах хlаналехьа кхоачашъяй 65, хlаьта вокхаш кхоачашъеш а латт. Дика ка йоалаш къахьег ший творчески планаш кхоачашъяра мехкдаьтта доаккхача мастера М. В. Торе, вокхагlа волча технолога Ф. А. Алботачиева, промысла вокхагlа волча инженера Б. А. Ахриева, кхычар.

Пачхьалкхен план а тlаийца социалистически декхараш а кхоачашдара боккхача лоархlаме хилар цехашта юкъе санна, иштта бригадашта юкъе а яьржа социалистически яхь. Масала, тха промысла яхь лелаю воих шиннеца, хlаьта дlабахача итт бетта оаха миссехказа яьхай совгlат луш йола моттигаш. Промысла бригадашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг мехкдаьтта доаккха мастер коммунист М. В. Торий керте латтача хьалхарча бригадага я. Промысле болх беш ва мехкдаьтта доаккха мастер коммунист И. И. Крахмаль, из керте латт центральни трапни установкина. Карарча шера социалистически яхьа итогаш еш «Малгобекнефть» НГДУ профсоюзни группови комитето «Мехкдаьтти гази йоаккхача управлене дикагlа вола мастер» яха сийлен цlи енлай И. И. Крахмала.

Промысла мехкдаьтта доаккхараша шефски гlо лоаттаду района юртбоахама предприятешта. Дега тоам беш да социалистически декхарий из пункт а кхоачашъь хилар. Тха болхлоша 120 сага-дийнахьа болх биъб «Кавказ», «Луч», «Малгобекский» яхача комсий совхозашка комсаш, хьаннlаш чуяцача а кхыдола балхаш деча а.

Лакхе дийцарел совгlа, боккхача лоархlаме хlама хет сона укх гlеххьарча итт бетта къахьегамеи производственнии дисциплина толхаяь а. хlаьта иштта производстве саг позаваь а тха цхьаккха а моттиг хиина ца хилар. Геттара дика къахьег тха коллективо.

Цу тайпара, «Малгобекнефть» НГДУ итт бетта план кхоачашъеча дикка лакъа лаьцад тха ордож лелаяча мехкдаьтта промысла коллективо. Дукха да итт бетта дааараш. Ахма укх де нешка тха коллективо берригача члений теркам тlа латта хlама да мехкдаьтта даккхара шера план кхоачашъяр В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денна керда совгlаташ кийчдар.

С. ТЕБОЕВ,
«Малгобекнефть» НГДУ цхьоалагlча мехкдаьтта промысла начальник.

Дийнахьара смена чакхъйла массехк сахьат дисад. Массаза санна тахан а эггара дикагlа производственни хьокхамаш да токара-карусельщика, коммунистически къахьегама ударника Умаров Шамильбек Джабаевича. ЦаIн ахи норма ль вьннаи из хlаналехьа. Балха ди чакхдалалехьа кхы а дуккхача маькера продукци кийчъерга по. Токара балхах Шамильбекал дикагlа кхеташ цхьаккха болхло вац, яхаш дувц «Нефтехимзапчасть» завода кулгалхоша. Шамильбека кийчваь ткъаьх гозанча ва заводе шоай хьехамча санна хьинаре къа а хьегаш.

Иттлагlча пятилетка задани В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга кхоачашъяра предприятерча болхлошта юкъе эггара хьалхарчарна социалистически декхараш тlаийцар Шамильбека. Юкъера лаьрхlача хlара сменагlа нормаш 150—160 процент кхоачаш а еш, хьинаре къахьегача цо хlаналехьа дикка тlеххоачашдаьд ше денна хинна дош. Хlанз из къахьегаш ва тlайоагlача пятилетка шоллагlча шера чотах. Овсаре къахьегарах кхоачамбац Шамильбека. Цо чlоагlа йоакхо ю кийчъеш йола продукци тlа-тlа дикагlа хилийтара. Цу доькъе а чlоагlа аьттув боалаш къахьег цо. Ше мел кийчъю продукци тlеххдика мара хилийтац Умаров Шамильбека. Цудухьа ший тамагlа а долаш продукци кийчъеш ва из.

Шамильбева производственнии хьокхамаш белгал а доахаш, дукха совгlаташ тийннад цунна. Царна юкъе я «Социалистически яхье котъьаннар» яха цхиъ сийлен знак, «Иттлагlча пятилетка ударник» яха сийлен знак, кхыдола совгlаташ.

СУРТА ТIА: токарь-карусельщик Ш. Умаров.
Н. ПЛИЕВА сурт.

ЦУННА МАССАНЕ А БАРКАЛ ОАЛ

— Баркал хьона, Либихан, хlанзчул тlехьагlа хьога мара баракъа дайтаргдац аз, — йоах «Чечингшейбыт» объединене № 2 йолча ательс шийна тийгача коча, чlоагlа раьза хиннача цхьан зоманчина.

Уж дешаш каст-каста хаза Iеоа йола Либихан бордбордагlа елакъеж.

— Аз дакъаха, тийта бардиъа хьона дезаденнадале тlадийхача хоэен дина товши дале, сона цох боккха кхеъ хул, — йоах мастери Бекова Либихана. — Аз кхоачашдеш дар сай декхар да.

Заказчикаша а Либихана ший новкъосташа а цунна деш дар чlоагlа доккха теша да. Цун керттердар да Либихана ший декхараш цlена кхоачашдеш хилар.

Балха тlа цун аьттув боалаш дола гlулакхаш дукха да. Тхьаьи итт шу дизад Либихан хlамаш тетача болх беш йоле. цу шерашка цо Iоаль йоккха опыт чlоагlа накъайоал цунна. Ше мел дина мастер-закройщика балхах кхетам иле а. цхьа бахьан а ше шен йолаш дола хlама хоатт Либиханна шийца болх беш болча мастерашка, баракъаш доахарашка. Заказчикаша, коллективе Iимерза, тоаш, гlулакхаца, эхь-зале ца я Либихан. Цудухьа массане а лоархlаш цун дешн а на.

— Тха ательс дlадоладеш мел долча дикача гlулакхий инициатор я Либихан. — йоах хlамаш тетача мастераша. Цунах дола дукха массалаш доладу цар. Эггара хьалхарчарех йола касирхой хьехамча хиннай цунах. Пхиъ-ялх саг хlамаш тега Iомаваь цо. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен дlа яккхара къовсам дlа а болабаь, эггара хьалхарчарна из сийлен цlи яьккхерех а я из. Бахача махь заказчикаша чlоагlа хотташ дар зайнаьха чоккеш. 1965 шера дега майача наьха а кхалнаьха а чоккеш де а Iомаеннь, уж тегаш а Либихан. Дентерсий доттагlашта баракъаш тегаш хиннача конкурсе а хьалхара моттиг яьккхар Либихана.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга пхе шера план кхоачашъяра доккхий декхараш тlа а ийца шерра социалистически яхь йоархьал ательерча хlамаш тетача мастераша, баракъаш доахарашка. Либихал яхь лелаеш я баракъа доахача Мусайлани Евгенеца. Цу яхье дуккхагlйолча хана хьалха я латташ, хlара сменагlа нормаш 150—180 процент кхоачашъеш, хьинаре къахьегаш я из. Цудухьа вlаштlехьдьенад Макшарпа Либиханa В. И. Ленин ваьча цlейна сийленна накъаяхара ше дели де доше диза чакх а доакхаш, укх шера февралe пхе шера задани кхоачашъе. Ательерча болхлоех эггара хьалха пхе шера задани кхоачашъярах рапорт деннар а из я.

Дуккхаза ший болх бахаш кхоачашбарах, кагирхой хьехамча хиларах ший декхар кхоачашдаьккхинарг лархlац Либихана. Дуккхача хана дена профсоюза цехкома члeн йолаши ший декхараш цlена кхоачашдеши хьайоагlа ха. Профсоюзе цехкома член хиларах тарра дукха болх бу цо ательерча болхлошта юкъера социалистически яхь кхетамца вlаштlехьъяккхара а.

Хьинаре къа а хьегаш, башха-дика производственни хьокхамаш дахарах дукха совгlаташ тийннад Бекова Либихана. Цун наьха тlа лелаш я Ленински юбилейни медаль. «Иссалагlчен иттлагlчен пятилетка ударник» яха шиъ сийлен знак. «Социалистически яхье котъьаннар» яха сийлен знакаш. Вай республикерча моттигерча промышленноста министерства, «Чечингшейбыт» объединене тийна сийлен грамоташ ахчан премеш еттаи я.

Карагlдаьниачох кхоачамбаь Iеш оамал йоацача Макшарпа Либихана лерхl ер пятилетка чакхъялалехьа тlайоагlача пятилетка 2,5—3 шера задани кхоачашъе. Из цо дикка чакхдоаккхаргхиларах теша мегаргва. Хlана аьлча ше лерхlаш дар кхоачашдеш оамал я цун.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: мастер-баракъаш доахар Л. Бекова.
I. ОКАРОВА сурт.

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИИ АТЕИСТИЧЕСКИИ КХЕТАМ ЦХЬАНА БАЛАР

Интернациональнии атеистически кхетам балар вlаши хада йиш йоаца цхьа процесс я.

Дина даьша халкъаш деньерастеи бусалбеи дараш. Малагlча динах ба а хьежаш наьха къамаш къерд. Историна дукха моттигаш йоаз дина ларда тlа къамашта юкъе довнаш дийнна, царна юкъе цlур бийхка.

Советски Iаьдал даьнача хьалхарча деношка деиз социалистически строй дlачlоагlъеш тlагlертта идеологически къовсам лоаттабеча хина динеи националистически организацеш шоайла чlоагlале лувцаш яр идейни, къаман-психологически организационнии. Национализмана дингара корайоагlар къамаш шоайла чухьерчара идейни ларди организационни формаши. Деррнгача диний дайн уж хьаллувцараши юрта боахама коллективизаци яра, кхалсаг доала кlалхара яккхара, тайп-тайпарча къамех болча наха юкъе керда социалистически отношенеш хьахилара дукьала хиннаб массаза а.

Советски Iаьдал даьннача хьалхарча шерашка Нохч-Гlалгlайченерча реакционни мусульмански духовенства къаман буржуазеца цхьана арадаьккхача лозунго тешаме мел бола Мухьаммада къонгаш «ислама закона цlерагlа» тlахьсхар бусалба наьха дин наргlатои бахьан долаш гера бе доллара. Из бар шоай динашка хьежжа халкъаш вlаши дукьала доахаш, нохчийн гlалгlайн кхыча халкъел тlех лийрхlа, дина кхы дl бераш ловргбоапа гlулакхи къамашта юкъера моастагlа кхайкадеш бола реакционни панисламистски тlахьехам.

Бусалба дина керте лаьттарена, лоамарошта юкъе исламеи шарlатеи догмаш йоарна я еш, шоай хур-могар дора уж тьалха латтача культурана, образованена тlа ца берзийтар дукьа. Моцагlе а дела къаснача дин нормашна хьежжа хьалдаь вахар мара лархlацар по ниiса, цхьаккха тайпа хувцамаш де, кердадараш юкъехахьа ца энаш.

Цхьабакъда, къахьегамхоштта интернационалистски кхетам балара новкъарле хьалхагlа яь хиларах Iеш бац ди. Националистически дини пережиткаша шоайла бувзам лелабу, хьаллоац тахан а. Социальни прогресса берригача лелаo хир хадача кхоачаь, хьалха шоай хиина классови бала йоацаш йола националиими дин, шоай низаш цхьана вlашагlа а теха, хьалацеш кхьметтел шеръен гlерт шоай позицеш. Дукха бlаьш шерашка дино доал тlалоаттадар бахьан доланi цхьаболча даьлах тешарий сагахетам чу вlашагlъийнад дин а къаман а хьисапаш. Къаман традици я яхаш хьакхайкаду дин цlейшн обрядаши. Цо хьахьокх националистически дини харц уйлаш хlанз а цу наьха керта чу чlоагlа йоахкилга.

Идеологически балха практике массаза а хьалхашка латта декхар кхоачашдара тlадерзадьи леррагlеи чакхдахац интернациональнии атеистически кхетам балара. Национализм дингахьарча гlонахи ди къаманна хьалхара вийл а хина хьаьаттарахи дlахоадабе лаьрхlа гlулакх.

Вай республикера мурдий тхьамадаш, цхьабола нах ди лелабеш тlеххьабисан хиларах пайда а эцаш, националистически уйлаш йоаржае, динах тешараштa интернационализма уйлаца кхетам лучa новкъарле е гlерт. Цар нагирхошта хьех, нохчо е гlалгlа бусалба воацаш хила йиш яц, яхаш. Къаман лоаттам сага санхетам чу динца бувза гlертилга къаьстта кхераме гlулакх да. Цу хьахьехьа К. Маркса ше дийна волча хана нидаь хиттад: «Къорlен цун ларда тlа хьадьча мусульмански законодательстваи тайп-тайпарча халкъий географии этнографии уж шин даькъа» — баь динах тешараштеи ца тешарашти» — декъарца аттача гlолла къоастаду.

Теорея практикеи лоархlаме да, къамаи лоархlачен националистически лоархlачен хlамашта, къамий башхалонаштеи динах тешарaн юкъe гlай оттадар.

Атеистически балха тlа, интернациональни кхетам лучa а санна, теркал ца йича аргъяц уж яле а е кхыале,а йолча республикашкара, крайшкара е областашкара къаман башхалонаши дин гlулакхий спецификеи, дин бытера къаман формацн историчесни вlашагlъовзалара специфика.

Кхетадеш да, моттигерча хьаза, цу даькъа къаманца дувзаденнацен динца дувзаденнацен хlамашта юкъерча бувзамий специфика учет нарца тlагlертта къовсам а лоаттабеш, бухсоццача кхачача, цар хир хоададара эшаш хилар.

Бусалба ди тахан а гlерт дин чухь мел йола традицеши обычешн цlена къамаш араш санна хетийта. Наха моральни дешаш хьашт хилар теркал а деш, дин активисташа зерат-бийсашка, мовлат дешача, зикараш деча шоаш вlашагlкхийттача дукха дувц нравственностах, дика дог-уйла хиларах, общественни моттигашка порядок лелае, наха шоайла вlаши новкъосталаш де, къахьегаран дешоран тlера хила дезаш хиларах а кхыдарех а.

Цкъарча юхьига хеталургда из во боацаш хьехам ба аьнна, цхьабакъда, бухсоццача кхачача деррига кабараш цхьан харц соцам тlа соцдаьлах тешаш воацар бокъонца нравственни саг хила йиш яц.

Хlаьта а вахаро хьахьокхачох, дуккагlа йолча хана ди лелабераша шоаш телхаду нравственностах, тешаме хиларах, бакъахьара никъ лелабарах вайна нийса хеташ, динах тешарий чотах баха гlерт, деш хlама а доацаш лел, бе-бечa къамех бола нах вlашагlбаха гlерт. Цу гlулакха белгалагlа дола хlамаш да Кунта-Хьажий мурдаша Суворов-Юртеи Курчалоеи бусалба наьха кашмашка дlабехна баьхкача бусалба нахах боацача кхалнаьха декъий кашара хьа а даькха дlакъовсарца даь зулам. Дин фанатикаша даь уж тамашийна дегаза хlамаш дувцаш яр укх шера 18 июле «Грозненский рабочий» яхача газета тlа кепатеха араьнна «Осквернители» яха корреспонденци.

Белгалдаьккха доагlа, Iилма-атеистически кхетам балара боарам хlанз дlадекарашка хьежжа боацилга. Цхьайолча партийни организацеша кхоачам болаш йоакхо лиц интернациональни Iилма-атеистически кхетам балар цхьоагlо йолаш леладелга Iалашдара, чакхдоала гlулакхаш пайдана хилийтара, дин пережиткашцеи обычешцеи хьинаре а тlагlертта къовсам лоаттабац. Цхьайолча партийни организацеша дlадехац Iилман атеизмана еча пропаганде, дин харц уйлашта дукьала лоаттабеча къовсамe коммунисташа дакъа лоацилга. Дукха а моттигаш я дин культех дола законодательство духовенства гlожагlча тайпара телхадеш, хlаьта Iаьдала органаша цкъеза царна дукьале ца еш.

Интернациональни кхетам балара эффективность дlаю лакхъйра цо айхагlа бувзам лоаттабе беза Iилма-атеистически кхетам баларца. Вай республика хьалхана ца бувзам Iалашбар — лоархlаме декхар. Сага общественни бувзамашка цхьане лел интернационализми атеизми. Цхьабакъда, сага субъективни гlулакхашка хувцалац уж цо ше цхьане интернационалистски атеистически гlулакхаш чакхдоахача хина мара. Цудухьа лоархlаме да хlаранена къаьст-къаьста интернациональни кхетам балари атеизм чlоагlъяри. Советски наьха духовни сибата лоархlаме белгалонаш хиларах тарра, цаl шоллагlунца ювзаенна, цхьане шоллагlъяр хьаллоацаш я интернационализми атеизми.

М. ЦИЦКИЕВА,
Нохч-ГIалгIай исторе, социологе, филологе Iилма - тохкама института болхло.

Лекторий-атеистий семинар

Самардиннахьа КПСС обкома политически сердалон Цlагlа цхьан шерарча курсе деша багlача атеистически балха организаторий лекторий-атеистийн аргlанара семинар хилар.

Из хьайийллар КПСС обкома лекторски группа кулгалхочо Ю. Я. Марченкова.

Ладувгlарашa безаме тlайнар кхетам балара болх комплексно вlаштlехьбаккхара де дезарех лаьца Л. Н. Толстой цlерагlча Нохч-Гlалгlай университета ассистента С. Виситаева йийша лекци.

Ислам хьахиларахи цун реакционни чулоацамахи къамаьл дир цкъе обкома лектора М.-Г. И. Парижева.

Мурдий тоабаш вlашагlъехкара хьисапе Нохч-Гlалгlайчене ди кхоабаш хиларах а цох доалача зенах а дийцар Нохч-Гlалгlай исторе, социологе, филологе Iилма-тохкама института вокхагlволча Iилман балхахочо С. Умарова.

Лекцеш чакхъьнначул тlехьагlа динад долча фильмашка хьежар семинара доакъошхой.

ДIахо-кхы а дикагIа

Н. Анисимова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 1 йолча цеха технологий коллектива карагlдоьннад диъ шера план 23 октябре кхоачашъе. Хlанзе планал совгlа еххай цар итташ эзараш сома мах а продукци.

Из толам боаккхилга Iалашдеш дикка дакъа юкъедихьад хlара денна шоай балха декхарах тlеххдика лоархlабеш болча операторашa Хоманчук Григоре, Стародубцев Алексея, Овсянников Валентина, Панеико Василе.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш диъ шерен эх шерен задани кхоачашъяь дикка дага я цар коллектив.

С. ШАБИЕВ.

В. И. Ленина цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе башха-дика производствени хьокхамаш дахарца белгалбаьнна бlаьш болхлой ба. Царех цаl я социалистически яхье хьалха латташ йола цхьоалагlча цеха йоккхагlйола аппаратчик Чирва Мария Ивановна а цо кулгалдеча смена коллектив а.

СУРТА ТIА: йоккхагlйола аппаратчик М. Чирва производствении участкашка хьежаш чакхбоалаш я.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Социалистически интеграци лелаш я

БУВЗАМАШ ЧIОАГIДЕШ ДОЛА ГIУЛАКХАШ

СЭВ члеааш долча мехкашка вlашагlъеллача производственни Iилма-технически потенциало торо хулийт экономически дегlаахара лоархlаме йола проблемаш цхьаьна къестаярга уж дешийта. Цунна гlулакх дeш я социалистически пачхьалкхеший хальна боахама кертера секторащ чулоаца йола дуккхача хана лаьрхlа цхьана гlулакхаш леладара целевой программаш (ДЦПС). Цу тайпара доккхий декхараш СЭВ практике эггара хьалха оттадаьд. Уж кхоачашдара эггара хьалха эшар йоагlаш йола технически база я. Из Iалашъе еаар из машиностроена я. Дувцар да материальни производства дукха кертера доакъош машинашцеи хlанзарча хааррча оборудованецеи дийза эзаш хиларах, прогрессивни технологически процессах, вычислительни техника, управлене автоматизированни системаш шерра балха юкъе боалае саиш хиларах, цу доакъошкарча производства механизацеи автоматизацеи боарам чlоагlа лакхбе безаш хиларах. Хьаде лерхlаш да иштта СЭВ члеааш долча мехкаша машиностроени дегlайоалаеш сиxдарo. Изделей техническии дикалеи боарам лакхбарга кхоачабара, производства экономически эффективность лакхъяра эша хьалаш.

Машиностроене даькъерча дуккхача хана лаьрхlача целевой программа пхи раздел хlанзалца чlоагlъьяча ДЦПС пхе разделага хьежжа я. Царех йиъ доагора-бедала промышленности энергетикеи, юрта боахами кхачан индустрии, транспорти потребительски товараш арахецаш йола промышленноста дегlайоалаяра эшаш йолча машинашцеи оборудованецеи йоагlаш я. Хlаьта шоаллагlар машиностроене шии материальнотехнически база чlоагlъяра къаьстта чlоагlа лоархlам болаш дола цун ший доакъош дегlадоаладе лаьрхlа я.

Актуальни хиина дlаотт атомни энергетика дегlайоалаяра чlоагlа лард йоллара декхар. Ядерни распадах хьахиннача энерге электричество тlехь - тlехьагlа боккагlа лоархlам болаш хила еза. СЭВ членаш долча мехкаша барт баьб шоай территоре тlа 1990 шу чакхдоаллаш еррига мощность 37 миллион киловатт йолаш атомни электростанцеш хьалъе аьнна. Цудухьа энаргъа низ бола реакторани, турбинаш, лаьрххlа турбеаш, прибораш, кхы дукха хlамаш. Оборудованеш дикка доакха дакъа лурдий мехка хьалъеш латтача «Атоммаш» яхача лаьрхlача заводо. Цун хьалхара аргlа болх бе болаелийтай Бакъда доукха дакъа юкъедоаладе торо йолаш да социалистически содружества кхыдола мехкаш а.

Iалахмате йоккха энерге запасаш йолаш да маллагlа дола доагор а кхера кlор лигнит ахьаваца. Царех шера гlа пайда эзара уж дукха гlа хьайоаллачи Iалашде деза, уж тоаярей чакхъяхарeи эффективность лакхъе еза. Цудухьа цхьана оарцагl а даьнна керда е модернизированни техника экскаватораш, механизированни крепеш, цlенъяп йола и проходчески а комбайнаш, обогатительни машинаш, и. кх. дl. — хьалара йола чоамосташ вlашагlйоха еза. Белгалдаькка доагlа иштта пайдане оаккалаш яхара кхы а чlоагlагlа лаьттан кlал Iочудахара техденаш и. Геттара кlоарга шахташ яхара а царна эксплуатаци яра а иштта эшаш я къаьстта техника.

Дукха гlулакхаш чакхдаьа лаьрхlад йолаш йолча болхлой шаза ресурсаех дикагlа пайда эцара. Практически СЭВ членаш долча деррига мехкашка йолаш йола цун дефицит хилара бахьан да дикка дукха нах хlанз а квалифицированни доаца гlечна дела балхаш деш хилар. Геттар дукха болхлой ба Iкаалской боахамашка, тайп-тайпара погрузочно - разгрузочни операцеш еча балхаш деш. Цу балхашка хьежжа вlаштlехьаьхха хила еза дуккхача хинч лаьрхlача программаца тарлуш йола механизаце керда, прогрессивни средстваш, дуккагlа арахеца еза кранаш погрузчикаш, экскаватораш, кхыйола оборудовани, цу даькъе автоматически дистанционни управлени йолаш машинаш механизмаш а йолаш.

Чlоагlа лоархlаме да машиностроене цхьана гlулакхаш леладара дуккхача хана йолча целевой программа юкъейоагlаш тоанахьара среда торвир санна йола вежарашна долча механизаци цхьана деча балхашта юкъерча лоархlамерча даькъа технически база дегlайоалaдара хеттаь подпрограмма а хилар. Цу сфере Iилма технически цхьана гlулакхаш леладара хьалъехьарча согламешна кlал кулгаш яздар 1971 шера (бахьда из дlадоладедар дикка хьалха). Хlанз оттадаь дош да хьаннна гlулакхаш сихагlа чакхдахара, промышленни отходаш хьалувцара, бlеха хиш, дlаухна газаш цlенъяра йола эффективни оборудованеш арахецара хьакъелха.

Iалахмате боккха лоархlам болаш лоархl юртбоахама дерригача доакъошта лаьрхlа хlанзара материально-технически база хьалъяра гlулакх. Цу подпрограмма керттера дар — хlанз пайда эцаш лелаерел дуккагlа низ бола, мел ниа тракторашi юртбоахама машинаш, цар оатхалаши арахецилга.

Лоархlаме гlулакхаш чакхдиха лаьрхlад дуккхача хана лаьрхlача цхьана гlулакхаш леладара программай кхыйола отраслеш технически кийчъелга Iалашдара даькъе а. Иштта ДЦПС еррига пхи разделах хьахул цхье комплекс. Из да машиностроене цхьана гlулакхаш леладелга дегlадоаладеш хилар хьахьокхаш а цунца цхьана керттера а дола гlулакх.

БЕГИШЕВ Валерий,
АПН политически обозреватель.

КОНКУРСА ЛАЬРХIА

ДЕГIААХАРА НАЬКЪАШ

ОЧЕРК

Хала да из дакхда, къахьегама эггара дезагIа дола совгIат. Сий дараштa юкъе сий дараш хорж коммунистама. Иштта хержа вар совхоза коммунистама шоей секретарь а.

Совхоза директораца Льянов Макьмадаца боахема хьакъехьа къамаьлаш деш тхо дагIача хана цун кабинета хьачувьалар хенна зIамига ва аьнна вла мегоргдолаш юкъерча дегIара саг. Хьаьший лаьрхIа еланнача юльаца тхога Iимерза моаршал а хаьтта, духьал латта цхьа гIанд хьа а нийца, оха дувцарешка ладувгIа Iохайра из. Директора оалачоа юкъ-юкъе шийгара дош цо IотIатохарах, чупоацем кIоаргагIа болаш хилар дIахо доде тха къамаьл. Тхона хаттаделар совхоза кертерча специалистах саг из ва аьнна. Дика довзар цунна совхоза гIулакхаш.

Ка бола ялат толамаш доаIаш цунца а баьнна, иратовцкий методах сихбенна доккьар кийчдеш совхоза механизатораш бьакка денош дар тхо цига хиннераш. Ялата санна тариам беш бар совхоза кулгалкой довкъар Iалешдара а. Совхкарчул дукха дукхагIа из кийчдергдола торонаш вIаштIехьаьнлаьяр цар. Дича хьувкъаш йолгIар кхешкара хьенкIаш, шекара свеклаш, картолаш. ДукхагIа шура йолихар укх шера доевангера а. Гуш дар хьувкъам чубере а кхы мел эшача гIулакхашка хьажара а лаьрхIа оарцагIбаьння механизатораш хилар. Цу торонах лаьца дIадоладенна тха къамаьл чакхдалалехьа, телефонаца хабар а хинна директор парте райкоме вага везаш хилар Ше тхоцара къесташ бIаргаш къайладоалаш безама вола а вена шийа новкъостагехьа дIахьежар Льянов. ТIехха цо аьлар:

— Сона хоар а, ца хоар а хоаш ва а тха парткома секретарь. Азчул дукха дикагIа укхо дувцаргда шоена тха совхозах лаьца шин ха безам мел дараш.

Иштта вайзар тхона Мислауров Хьусена Увайс. Директора аьнначе дешаца хьалхакхар шоайла сий а деш, барти цьоагIош а йолаш, цар шо-шоай денкараш дIакхуьаш хилар.

Лаьттан культураш хьалкхеари хьайбаш кхабари керттера гIулакхаш долаш я «Назрановский» совхоз. Дукха я укхаза тракторaш, комбайнаш, автомашинаш, кхыца тайпара юртбоахама техника. Масса а доакъошкара совхоза чоалуено болхаш довзеш, хIаьта уж мишта лел хоаши вар парткома секретарь. Из бокица поврхIам болаш гIулакх дар. Из ца вовзараша вIа мегар керттера агроном ва аьнна. Зоотехник ва аьнна аьлча а харцахьа хургдолаш дацар, хIаьта трактораш, автомашинаш, кхы техникен ший кулгах доакка пIелгаш санна йовзаш вар.

ДIадахача шерашка геттара во балхаш дьд совхоза. Кхоачашъьяц паччахьалкхенна ялти доахена продукции дIаяпара планаш, дукха да дьь за а. Балхаш во лела цхиннад парткомон кулгалзошин цхьа барт а болаш коммунисташи мугIарара къахьегамхоИ оарцагIбоелаш ца хиларах. Дукха хиннад нхоачамбоацараш керттера дар из а долаш. Совхна сентябрь бетта парте райкома рекомендаци а енна совхоза коммунисташа Мислауров хорж шоай парткома секретаралла. Кердача секретаре дIаболабу ший болх кхоачамбоацараш юкъара дIадакара къаьстта терко а еш. ТIехьаюсаче моттигашка коммунисташка балхах декъа лоацийт партийни тIаьхожам а хулийташ.

Дукзача хана дена балхаш во лелаш хиларах тIехьаюсаш хьайоагIар совхоза Наьсар-Кертара отделени. Материально-техническа база йолаш яр, хIаьта а керттIа дIадодацар гIулакх. Йолча торонех бизза пайда хьаэцийта ховргдолаш вола управляющи вацар отделенена кулгалдеш. Иштта долга шийна кейча партком гулью Увайса. Цун инициативах соцам а бу коммунисташа цигарча отделенена кулгалде Бекмурзиев Маьмада Къурейш хьожавеш. Аьлтий-Юртарча отделене управляющи волаш цо къахьекхавар ше дикагIча оагIорахьара. Юртбоахама гIулакхаш дика довзаши нагга болх хьабайта ховши специалист ва из. Цун когаметта Аьлтий-Юртарчоа кулгалде инженер Оздоев Деуд вохийтина соцадир. Укх шера дукха дикагIа дIабода болх Наьсар-Кертарча отделене. Хьалхе санна хIама ца толхаш дIабода болх Аьлтий-Юртарча отделене а.

Дукха гIулакхаш вIаштIехьдаьхад совхоза парткома инициативах. Церах да кхоалагIча тракторно-кхашлеладача бригада болх тоабар а. Цу бригада коллектива керте латташ нхийтта шу гергга ха а яьккха, цу хана кхиначе совхоза кулгалхоша эша гIо-новкъостал шийна ца дерах балхара дIа а ваьнна дIаваьзар Джамбурнев Башир. Из дIавахачул тIехьагIа цигара болх телхар. Цунна санна механизаторий гIулакхаш а довзаш, хIаьта накаца Iимерза волаш болх хьабайта а хоаш вола саг ца кораеоагIаш йисар совхоз. Цу шерашка наз балхера дIабуеларах механизатораш ца тоъаш дукха моттигаш кулар. Из бахьан долаш техника сеце паттар, хIаьта кхашкара балхаш шоай каннахьа накх ца доахаш а дусар. Цу гIулакхо доккха зе дора совхоза. Гурахьа чудахьа алат кIезига хилрах вIашIехьдалацар паччахьалкхен планаш кхоачашье, пайда балацар бена балхах. Иштта дIаухар шерош.

КхоалагIча бригадо талха яла гIулакх шийна бIоргадейча сетем Байне висар Мислауров. Кхы ший кабинете воагIа ца венна Назранерча РСУ вахар из. Цига керттера механик волаш болх баш вар Джамбурнев Башир. ТIехха цхьан хана шоайла бовзаш хиннача механизаторий Iимерза къамаьл хилар. Цу дийнахьа Увайса даь дехар кхоачаш а деш юхавоагIа Башир. Цул тIехьагIа ший хиннача бригада коллектива керте дIа а отт коммунист Джамбурнев. Укх шера цу бригадерча механизаторий болх къаьстта дикагIа дIабода.

Сага сий... Укх дунен тIа кхы цхьаькха хIама дац цул лакхагIен довзагIен а долаш.

Шоай Наьсар-Кертере юкъара школа яьккхача хьехархо хул, тIаккха Советски Эскаре гIулакх де а вода Мислауров. Цига боаз къахьегама чам. Цо дIалоац болато аьшк лоацаш мо. КIаьдвалар дегIах хьа ца кхеташ селла дега лоIам хулаш кхоачашду гIулакхаш. Каст-каста дукзача салташта хьалхашка дIа а оттавийя командираша баркал оал, сийлен грамоташ тел, еча сийлено дог гIоздаккх. Кийча хул из кхы а халагIа дола гIулакхаш кхоачашде. Къахьегамцара безам дета чу а латташ цIавоагIа из эскарера. Цул тIехьагIа болх бу хьехархой «Ленина никъ» яхача районни газета литературни балкахои волаш. Цу балхах дега лоIам ца хулаш висар Мислауров. ДIайхача дего дIадекар халагIа дола гIулакхаш. Иштта кийсделар Увайс тракторни бригаде учетчикал а ваха механизаторех дIакхетар. ТIакха аьттув боал дIаьиа доваш дIаухийташ трактора тIа вагIа. Из IомаьяР цо школе деша вагIача хана. Ялат дIадуьча деношка бIаргаготара сеалка тIа вагIаш а. ЧIоагIа безам тIабодаш вовзалу механизатораштa бийсана а тIаьхьа шоашца балха воелла зIамига саг. Мислауров сатуергдолаш вацар боккъонца техника Iомаь ше ца ваьлча. ЧIоагIа ьшар цо механизатор кургволаш. Денна дош кхоачаш а деш дукха ха яллехьа ДТ-74 яха трактор кха а нийца болх бе волалу из. ВIаштта дикь шера къахьег Увайс лаьтташ оахаш, ялат дIадуьш, махкаш доахаш, гурахьа хьувкъам чуэцаш, Iаи замалахь трактора хьалхашка бульдозера оборудовани а ехнаш доаккхи кхоабача фермашта эшараш деш. Иштта кораеоагIа къахьегора тIора волча зIамигача сага ше лехаш хинна болх. Цунцарча безамо трактора тIа вовгIавора ди-буйса ца къастайташ, кIаьд ца волийташ, дарц хьекхаш дола шийла ди ховза хетийташ, мраза вехар юхь тIа поттадеш, совхоза къахьегамхошка баркал яийташ. ГIоралья механизатор а хинна дIаваьл Мислауров совхоза коммунисташа КПСС членалла дIаэц.

Сий доши беза лоархIаш лелабу Советски Даьлана шийн хьунара къахьегаш болх къонгаш, мохкарий. Веза лаьрхIар Увайс а. Цун наькха тIа йоал «Знак Почета» яха ордени ВЛКСМ ЦК «Пятилетка къона гвардеец» яха дота знаки.

1974 шера МТЗ-52 яха цIена трактор лу Увайса. ТIаккха дагадог цуна звено вIашагIа а елла, хьажкIаш хьалкхеелга. Раьза хилар цу гIулакхе Тимурзиев Хьасани Мальсагов Iийсан. Мислауровa кхиннар нагий наха бер уж а. Цу бIаьстие 170 гектара тIа силосе лаьрхIа хьажкIаш дIаюе цар. Агротехнически бокъонеше яхача тайпара лаьрхIа хьажкIаш дIаюе цар. Агротехнически бокъонаша яхача тайпара лаьрхIа гIулакхаш а деш хьажкено уж кагийча наха. «Ма кхом бе ю силосе хьаккарI», оалар хьажкIий дикало цецбаькача наьсархоша. Назрана метIал республике гIолла наккхаьлча а корайоагIаргIолаш яцар церал дикагIа ераш. ХIара гектара тIера кхо бIаь центнер моша доаьар е доаккхеш хьекар кагийча наха шоай кхай тIера хьажкIаш.

ХIаьта шоеш даьхача толамаш дог Iабе дIаевханзар Мислауров. ШолагIча бIаьстие хьалхе а шоеш лаьрхIа кийчдаьча 150 гектар лаьтте ялата хургйоаш хьажкIаш дIаюе цун звено. Йокъал яьтта 1975 шу дар из. Шоай деррига низаш оарцагIдаьха хаоттаме духьальотт кагий нах. Хиш деккаш дац наьсархой лаьтташ. ХIаьта а цар хьинера дика хьалкхеду хлат. ХIара гектара тIара 37,5 центнер фуотьахьа хьажкIаш а йоахаш чубахь нагийча нака шоай кхай тIара хьувкIаш.

Цу IaI БурокIалхерча отделенена купгалде хьожаву Увайс. Цул тIехьагIа 1976 шера август бетта Наьсар-Кертерча юрта совета председателалла хорж. Парте мел хьожавьеча моттигашка шийн низ дIа ма кхоачо балхаш дуьд коммунисте. Укх шера Лакхара партийни школе а заочно чакхйоакх Мислауров. Иштта хиннад Увайса дегIаахара наькъаш.

Цун къахьегама доагIаш дола сий дадд. Шоала КПСС обкома, кхоала КПСС райкома членаллен массехказа райсовета депутаталлен хиржва. Цу сийлено шийна IотIадаькха керде деккараш дега а доаккаш кхоачашду цо шей гIулакхаш...

С. АУШЕВ.

10-ча пятилетка мулаш

ГАЬНАРЧА МАЛХБОАЛЕРА ДУГА ПЛАНТАЦЕШ

Гаьнарча Малхбоален кьулбехьа — Уссури, Бикин, Раздолья яхача долхача хиний бассейнашка. Ханна яхача Iама юхерча ареннашка — сихдаь мелиоративни балхаш деш латт. 1961 шу чакхдоаллаш укхаза хьакургьа тIоагIа механизаци яь йола дуга леладу йоикха пхи совхоз, хIаьта хьалхье йолаергьа кхы а пхиъ.

Дукхха хана денз даьсса даьдад Приханкайски Уссуро-Сунгачински лохаленашкара ушалаш йола лаьтташ. Ахархой юхе гIолла тIехбувдаш дIахьаб царна: лоабата лаьтта, цига дагIа дукха гувнаш, кхоачам балла доаца хий — из деррига бахьан долаш леладе аьттув боацаш даьдад уж Iалаьмате йоккхача аренашкара лаьтташ. Бакъда, дукха тохкамаш даьчул тIехьагIа Iилмахоштен специалисташтен гучадаьлад цу тайпарча лаьттаех хоадам боллаш долча хьалашка толаме пайда эца, масала, дуга леладеча, пайда эца йиш хилар.

60-гIа шераш юкъекхаьчача хана кIеззигкIеззига йокъае йолайир ушалаш, наькъаш дахна, хIанзарча ханара поселнаш хьалхье йолайир. Гаьнарча Малхбоалерча ушалаш йолча массалепашка дуга леладу совхозаш ахкара хьехадир ахча, техника, оборудовани, гIишлош материалаш.

Деррига балхаш вIаштIехьдоахар Владивостокера хий боахамаш хьалдеш йола керттера управлени я. Цун шийн техническа база, гIишлоп индустре комбинат я. Цига хьаю дукихаза вIаштIара даьта цIеношта, къаьст-къаьстача коттеджашта лаьрхIа универсальни панелаш. Дуга леладерий посёлкашка вахара а салIара а эша лерттIа хьалаш хьаде лаьрхIад школаш, культура цIеношка — дIайхен шийлен хий, газ, цIеноц дIайхача хица дIоахдеш хилар.

ХIара шера мелиораторшe хьалтьяь а яьнкхе болх бе йолайолийт массехк осушительни оросительни система. Хана яхача Iама йисте хьалтьяй, масала, 25000 гектар кхашта хий дуллийта Iалашдеш йола Спасковски насосни станци. Хьалтьеш лате шин тайпара регулированеш йола мелиоративни системаш. Йоккъад итта хана насосни станцешка турбашка гIолла долхача хишкарен Iамарчашкарен хий кхашка дIаухийт. хIаьта чIоагIа теха догIаш долхача хана, уж укхаза наст-наста а хул, къайлача дренажа новкъостала массехк сахьат далалехьа кхаш доккьаду.

Тоадаьча лаьттан хIара гектарага кIезига ахча дIадовац. Геттара чIоагIа шаьрду лаьтта. Дуга чекаш дуккагIча хана яхи мара яхац, бакьда. Приморье практике эттара хьалха из гIулакх Iай толаме де долаьаьа. Хьувкъам дика хилийтара хьаьна доацача лаьтта дукха удобрениеш яккха еза: алхха укх шера кхашна йохкаргъя 3,5 миллион тонн органически 0,5 миллион тонн минеральни удобрениеш.

1966 шера Приморски крае дуга дIадийна кхаш 8 эзар гектар дар, цул тIехьагIа итт шу даьлча — 28,4 эзар гектар. ИтталагIча пятилетка чакхйоаллаш Гаьнарча Малхбоален кьулбехьа дуга доакхийта 115 эзар тонна кхоачаде лаьрхIад.

Е. БУГАЕНКО, АПН корреспондент.

Доазол дехьара

Укх шера Венгерски Халкъа Республико дезду Iилман техникан дакъе советско-венгерски цхьана гIулакхаш леладара 30 шу дизар.

СУРТА ТIА: Будапештерча энергетикана хетальча юбилейни выставка экспозице дакъа.

МТИ — ТАСС сурт.

Социалистически содружество

СЛОВАКИ: ДОТТАГIАЛА МЕСЯЧНИК

7 ноябре, Сийлахь-боккхача Октябра 62 шу дизар дездеча дийнахьа, социалистически Чехословаке городашкеи юрташкеи дIадоладаьд традиционни чехословацко-советски доттагIала месячник. Братиславерча АПН корреспондента С. Штукатурова дийхар чехословацко-советски доттагIала Союза словацки отделене Центральни Комитета хьалхарча секретарага Карол Шавелагара Словене доттагIала месячник чакх мишта дерзда дувцар.

«Советски Союз — вай мукъадьхар, вайн доттагIа, дегIаена социалистически общество хьалъяра гIулакхта йоза тешаме союзник» яха лоауиг — хIанзарча месячника керттера идей. Чехословаке хIара города е юрта историца да къьначоа а къонача а диццуш доаца — гитлеровски Iазая тIерадаьккха да. Из цIей хIаззлехьа торжественно белгалдаьккхад 1944 шера 20 сентябре массане а хьалха моаш мукъабаьхача советски тIемахоашта накъабахача Калиново яхача словацки юрта баьхача наха. ХIанз хIара денна хIана хац аьшна деаду цу е вокх юрто ше мукъаьяхха да. Иштта дIагIоргда из оаха массане а Советски Эскаро Чехословаки гитлеровски Iазалах мукъаьяькха 35 шу дизар белгалдоаккхаргдола 6 май хьа тIаххачча.

Словаке предприятешка, гIишлоньеча, клубашка чакхдуергдола дукха вIашагIнхетараш, лекцеш, беседаш хетаь хургьа Чехословаке Коммунистически парте XV съезда решенеш къахьегамхоша кхоачашъяра. Тха халкъо кхоачашдета дегIаена социалистически общество хьалъяра декхараша дIадех къахьегама эффективности дикали дIахо лакхьелга. Цудухьа, КПЧ XV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдарах дувцаш, оаш шерра тIаспраергьа пропаганда общественни хьинар айдара, эффективности дикален пятилетка йола иттлагIа пятилетка кхоачашъяра къахьегача советски наха хьагоIта турпала гIулакхаш дIадовзийтара КПСС XXV съездо а КПЧ XV съездо а белгалдаьта декхараш юкъара хиларо. Вай халкъашта хьалхашка латта дукха социально-экономически декхараш вIаши нийсдаларо торо хулийт халха латта советски опыт тхацига шерра юкъебоалае.

Цудухьа укх шера чехословацко-советски доттагIала бутт чакхбоаккхаш къаьстта теркам тIабохийтаргба къахьегама хьалха латтача методех эффективно пайда эцара, Саратова, Львова, Щекина къахьегамхой опыт практикана юкъейоалаяра дешаш. Тхоай хьалаш теркал а деш мишта пайда эца безам ба тха энерги, бийдал, материалаш кхоара дакъерча советски опытах.

Чехословацко - советски доттагIала активистий, Словаке боахама балхахой теркам тIабоаб «Планировани тоаярахл производства эффективности балха дикали лакхьяра боахама механизмо воздействи чIоагIьярахн» болча КПСС ЦК соцамо. СЧСД дукхача организацешка дIадоладаьд из лоархIаме документ Iомадеш.

Цун рекомендацеша дукхача дакъа гIо дергда тха республикана хьалхашка латта декхараш кхоачашде.

Месячникаш дIахада иийш йоаца цар дакъа а хинна дIаоттадергда «ЗIамига лаьтта», «Юхадийндалар», «Целина» яха Л. И. Брежнева книжкаш дIахо шерра дувцар. Масала, «Целина» яха Л. И. Брежнева книжка Словака юрта боахама балхахой теркама юкъаметте латтаргда.

Традици а хинна дIаоттад чехословацко-советски доттагIала месячник чакхдоаккхача хана, хIаьта укх шера из 28-алагIа доаких, дукхача къамий советски культурана шерра пропаганда яр. Укх шера чакхйоахаргьа советски кинематографе 60 шу дизара хетаь кинофестиваль. Цига хьахьоккхаргда «Блокада», «Iаьрка Iаждакх», «Бутт лаьца бийса» яха а кхыдола а керда художественни фильмаш. ВIаштIехьдоаккхаргда берашта лаьрхIа дола фильмаши документальни ленташи гойтнига.

Чакхоаллаш ала безам ба са чехословацко-советски доттагIала месячник чакхдоаккхача хьинаре дакъа лоацаргда Къаман фронта чуйоагIача ерригача общественни организацеша — революционни профсоюзаша, цагирхой Социалистически Союзо, словацки кхаливахка Союзо, антифашистски къовсамхой Союзо, кхычар.

Со тийша ва, укх доттагIлен цIейнах вай поппал дола халкъаш кхы а вIаши гаргаоаргахьа баьккха керда тIа хургхиларах.

Братислава (АПН).

ЧIоагIа къахьегама хьинар айденнача хьалашка экономика сихагIа юхаметта оттаяран колониальни ханах юхедисараш дIадахаран тIехьа. МПЛА — къахьегама Парте I съезда решенеш кхоачашъяра тIехьа тIаIе ртта халкъо къовсам лоаттабара хьалашка накъбара Ангола шийн къаман шейна чакхдаха. Паччахьалкхен тIахьожам оттабаб экономика доарахIамегIа долча доакъошна. Национализаци яьй банкашта, транспорта, еза, йоккхачен пайгачен промышленноста предприятеша, чкъаьрий лувцарий компанешта, кофейни плантацешта.

ДегIаахара социалистически некъ херка йола Ангола Халкъа Республика йоаланнай овлан тIара социально - экономически хувцамаш...

СУРТАШ ТIА: 1. Советски моряаш городе гIолла экскурси йолча хана. 2. Луанда — НРА столица.

М. БАРАНАУСКАСА суртаaш. ТАСС фотохроника.

ВЬЕТНАМСКИ НОКХАРИЙ ДАРБАН ПРОДУКЦИ

ДIаьхача кIайча истола тIа — цIена янтарин модз чудола итташ йола лаборатории пробиркаш. «Чам баккха, — йоах оста вьетнамски агроном-нокхарий леладечо До Дык Това.

— Из вьетнамски нокхарий модз да. Ер, научуконоса-гевеи нектар йоаллача железах гулдаь, эггара цIенагIа, мерзагIа дола Вьетнама модз. Ер эвкалиптови модз да, вож личиоза а кофе а зизаш тIара гулдаь да. Цунгара доалача дарбанга диллача тха модз европейсничул эшашагIа дац, хIаьта цхьадола вьетнамски сорташ тIех а да европейсничул».

Оаха къамаьл ду республика юртбоахама министерства нокхарий леладеча Центральни треста Iилма-тохкама лаборатори. Укхаза балхаш ду нокхарий леладара гIулакх дегIаяхувлара, цун эффективность лакхъяра, меза дикал тоаяра. Нокхарий леладелга Вьетнама юртбоахаме къона отрасль я, вьетнамцаш дукхача хана денз аккхача нокхарий модзи боалоаш гулбеш хиннабале я. Хенех йоахнача къоргашкара нокхарий хьа а лехе, цIенъяь мерза улхаш хьайоахаш хиннай. ТIехьа чоалхане йоацача яьшкашка доахнадеш хиннад нокхарий, 1963 шера мара ховшдаьдац уж рамаш йолча яьшка.

ХIанз республикерча 28 провинце паччахьалкхен пасенаш вIашагIъехкай. Нокхарий леладеча боахамашка кхо эзар саго хIара шера 600 эзар килограмм модз гулду. Мехка а доазол дехьа а тIехьтIехьагIа дукхагIа хетташ дола модзи боалози дукхагIа баккхар духьа Iаьдало дукха гIулакх ду. Республика фармацевтически промышленноста ший модз а кхыйола мах бола нокхарий продукци а алсамъяькхихара мел эша хьалаш долаш я дукха проценеш.

Нокхарий леладара гIулакх дегIаккхувлара вьетнамски доттагIашта чIоагIа новкъостал ду советски специалисташа. Республике яха хиннай УССР юртбоахама министерства нокхарий леладеча управлене керттера лор В. А. Ревенкои Грузински ССР юртбоахама министерства Iилман-производственни объединене вокхагIа вола Iилман балхахо И. Л. Размадзеи керте латта советски нокхарий леладерий группа.

— Советски Iилмахоша доккха новкъостал дир тхона нокхарий леладара гIулакх дегIаккхувлара, — йоах СРВ юртбоахама министра заместитела Тонг Чан Дао.

— Советски специалисташа новкъостал дир бахьан долаш гаргага хана тха вIаштIехьдаргда мерза а дарбан а продукци дикка алсамъякха.

Советски специалисташ нокхарий леладеча кхойтта провинце хиннаб, уж хьежаб нокхарий «мотагашал» мишта я, мах бола методически кьахамаш даьд. Иштта, масала, Ираклий Размадзен цун вьетнамски коллегаши болгалдаькхар кавказски нокхаря моо республике бахаргкхилар, уж нокхарий шерра юкъедоаладарца дикка ланхлургъа нокхарий леладара эффективность. Советски Iилмахоша дацча хьехамашца хьежжа СРВ зоотехнически агрономически вузий факультетий программашта юкъейоалаергъя нокхарий леладара курс, хIаьта, ветеринарни факультеташна — нокхараште хулача лазарашца къовсам лоаттабара курс.

Нокхарий къахьегама тIера хилара символ а йолаш хьадоагIа дукха ха я. хIаьта цар шоаш а «мах бу» саго еча йоакхон, кхашкара мерза хьувкъам а гулбеш.

В. ХРЕКОВ, ТАСС корреспондент. Ханой.

ХЬАЮ КЕРДА ОБЫЧЕШ

Грузе традицеш ювцаш хилча, дукхагIча дахьъс хьалхарча аргIана дагадох хьаша тIаьцар. Бакъда, цу республике хьаьнний дос раьза долаш а эц тIа, хIаьта цига ха а хоа уж тIаьца. Яхаш да, из обычай хьахиннай хIара денна хIана летац аьнна гуржех довнашка баьннача лоалахой гIаьраш лийтача гаьнна хьалхарча хана. Кхыметтел кхай тIа болх бе болхаш а тIехьа гераш а нйче аха безаш хинаб ахархой. Цудухьа кхетадеш да, машар дагахьа воагIа саг ухказа чIоаттIа гIад а гIойя тIаьцаш хинна хилар. Хьаьша оттадеш хиннад дикагIа дола дари малари. Ха дIа ме йода дог раьза а долаш хьаша тIаэцар, велавенна хилар, вахи дикадар хилча раьза хилар гуржий оамала сигIув а хинна дIаэттад.

Грузе сий а ду, лархIа а лоархI дина традицеш. Цхьабаьгда, бIаьшеренешка хувцденна царех цхьаьраш. хIана тардуш яц таханарча вай моралаца, социалистически нравственноста нормаца духьал я. Иштта, гуржашта юкъе чIоагIа даьржа да доттагIашта, гаргарча наха, хьалхаштта совгIаташ телар. Амма цкъаза традиционно доккха ца хула совгIат гипертрофированни боарамга кхоачаш доккха а хиле дIаотт. Кхы масал — саг йоалаеш-маьре йоаш тIехдаьккха хьоалчагIа дер. Дукхаеншта хало хIама дар из, амма цу Iаьдалд тIера вала цхьаккха а лоархIавацар — традици! ХIаьта цу традице массехк шера меттайоагIаргIйоацача йоакхар дезала бюджет. Ераш я Грузе Компарте ЦК-арча общественни мнене Совето даьча социологически тохкамий хаамеш. Дукхача девошка дуаш-моаш багIаш нах а болаш хула хьсалагIаш во лоархIаш ба хаттараша юкъеэзача нахах 71 процент бараш. Машар хила мегаргбий цу тайпарча традицеша?

Цу гIулакхаца кхетадеш а, къовсам лоаттабу алхха дIакхетавара методаша. Цунца цхьана историкаш, этнографаш, фольклористаш, социологаш чу а боагIаш йолча Грузински ССР Iилман Академерча социально-культурни традицешта йолча Iилма-координационни центро оттаеш латт хIинзарча хахара обрядаши ритуалаши хьалрах йола рекомендацеш.

Чуловцамга дилача керда хургйола цIейний традиционни формаш лахара Iилмахой «этнографически» экспедицеш республика гаьнарча районашка ухат. Иштта, масала, Артана яхача юрта цIи еза халкъа кланчаш хулар. ХIанз укхаза дIайолаьй клей цIейний традицеш. Бардхубани («варди» пал «роза» яхача эзаза) яха юрт ший розашца гIорьыниа яр цхьан хана. Из традици юхаметта-оттае лаьрхIар — юртахой доал де баьлар шер-шера хулача эздий цIейшта.

Кхетадеш да, традица цхьан дийнахьа хьакулаш йоаплага. Цуна дахара йола бокъо лу хано. 1966 шера Грузе деадир поэт-уйланхо, «Цокъа цIока тIаюха витяз» яхача поэма автор Шота Руставели ваь 800 шу дуза ди. Цу хана денз шер-шера дезду республика «Шотаба» яха йоазе деррегача халхьа дешш. ДIадолалу уж октябрь бетта Руставели вахьча метте — лоамаш Месхете, цул тIехьагIа ерригача Грузе гIолла чакхдоал. Выступленеш ю поэташа, халкъа сказителаша, къамар спорта тайпаех цхьаш хул...

Массехк шу да гуржий илланча Вано Сараджишвили ваьча моттиге Сигнахе (малхбоалехьара Грузи) «Ваноба» оалаш дола музыка цIей лезду. Укхаза боагIа музыканташ, композитораш, исполнителаш. Чакхдоах профессиональни а самодеятельни а артистий концерташ.

Давид ИМЕДАШВИЛИ, АПН корреспондент.

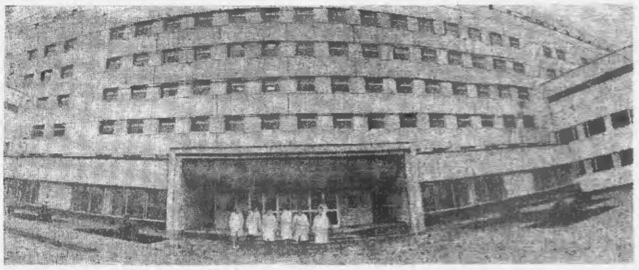

МОСКВА. Столица къулба-малхбузехьарча саг1орахьа болх бе йолаешдай наьнен берен унахц1ено лораю Ерригсоюзни 1илма-тохкама центр. Медицински 1илма доалахьа мел дола х1ама да укхаза чузаш. Дарбан лабораторешка, диагностически кабинеташка, т1ехдика кийчъаьча палаташка оттаяьй электроньи аппаратура, кердаг1а йола дей-мехка приборашца.

Мехка йоккхаг1а йолча наьнен берен унахц1ено лораера центра доалахьа я биохимие, иммунологе, эндокринологе, медицински кибернетика лабораторешка, х1аьта ЭВМ системо лораяьта йовкъостал дергда лазара корта ниййса белгалбеча хана. Укхаза я барокамера а йолаш йола гипербарически оксигенаце центр а, функциональни диагностика йоккха отделени.

СУРТА Т1А: наьнен берен унахц1ено лораеча Центра хьалхашка.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Кхетам балари образовании

ШКОЛЬНИ ПРОГРАММЕ — МАТЕМАТИКЕИ СОЛЬФЕДЖИОИ

Укх мишски школе сольфеджие 1омае болалу кхыча юкъарча образовательни дисциплинашца цхьана цхьоалаг1ча классашкара деиз. Музыкеи изобразительни искусствои хьехача школе-интернате двиа даг1ача берех дуккаг1а дараш юртара да.

Аьхки интерната хьехархой юртарча районашка болх: берий бешамашка, делалаш бахача. Х1ана цар лехараш таланташ яц, уж хилара белгало мара: дика х1ама хозаш хилар, музыкальность, ритм къовсталга, чоалхенц доацача берий сурташ т1а б1аргадайначох образие уйла елта...

— Ишта, дешархой къестабелга ца ховш хинна х1ама дац тха, — йоах интерната директора Владимир Ротобыльске. — Белорусси массехк итташ художественни школаш яле а, юртарча берий д1еихкаштта искусство 1омае торонаш к1езиг1а я. Ал белгалдоаккх, ц1еихашта, х1ана аьлча музыкальни кружокаши кностудеши массанахьа я. Тха школе моллаг1ча бера деша боггьо яле а, юртарча берашкахьа одабезам бу оаха.

Школа-интернат — йоккхача паркаш юкхе улла б1арчча берий комплекс. Дуккхача галерейшеи киэгай переходашеи в1ашаг1техай деша классаш, репетицию ц1енош, студеш, мастерскеш, концертни зал, спальни, столови. Дерригаш а берашта аьттув хургболаш уйла а яь деьд укхаза.

Укхаза дахаш а дошаш а 400 соаг1а з1амигеи кхуеш доаг1ош берам да. Школьни расписане т1а б1аргаго йиш я историеи т1еххьа хореографе занятеш, математически уравненеш еча хана — сольфеджио а сурт, иллиалара урока т1еххьа — географи.

Бераш к1аьдлац ишттал дукха беча балхах?

— Дац, — теш директор. Цкъа-дале, тхо дицлац царга сала1ийта, ловзийта, спортах пайда эцийта. Х1аьта, шоллаг1а-дале, тха бераш шоашта деза г1улакхаш деш да — музыка, лепка, халхар. Ишта, цу урокашкарча дешара программаша чулоацачул соаг1а дар, — хозачунцара белам эцилга.

Оаха лех д1аьынар кхетаду берий экскурсеш хул кхыча городнашка. Царна йоза Ленинградерски Эрмитажа, московски Третьяковски галерей ховаш, хьакъаркъа Киева архитектурни памятникаш. Царна дигача хьакъарди берий суртаршкна скульптуращеи, юкъайдарийоадирий берий суртаршкна скульптурашеи, юхьандар-
а музыкальни пьесашка. Иштта хьахул т1аранена дуне довзийта, творчески уйла.

Школа-интернат йисте а яьнна аттестат хьайийначул т1еххьаг1а дукхаг1а бараш консерваторе, художественни а театральни институте, музыкальни училище д1ахо деш. Бакьда, иштта д1ахо деш дергаш а дац цкъа. Берий таланташ укха лехача, хоаралье деталашхаккыба, х1ана хьехархоща халахетий вай?

— К1езиг-дукха, — мялхаро ду директора. — Х1аьта а тхона хетар кхыдар бале а цар дешаш боаргбаш искусствоша хургба дош, хозалла т1ахул хилар...

Людмила САЕНКОВА. (АПН).

Культурен вахари

«МА ХОЗА ДА-кх УЖ БАЛАЛАЙКАШ»

Тахан доввал дехьара вена каттахье хьаша Советски Союзера д1еводац шийна бицлургбоаца балалайка а ийце мара. Балалайка — эрсий къаман мел долчун бедгале йола халкъа щипкови инструмент: къамаьла а мукъама а, кхашкара а 1аждакха хьунашкара а хоза хьеж.

Цхьацхьана а боккъонца хац Россе мича хана деиа ба балалайка. Эггара хьалха из хьоабу 1688 шерарча къаьнарча документа т1а. Цо ховш бу «балалайка а лехкаш, улишашка иллеш дахараш» шиахархо лаьцаш, ахаш. 1715 шера къоалаг1ча советника Зотов Никита сог йоалаеча хана музыканташа балалайкаш а лехкаш, хьоьшашта сакъердам бора, ахаш дайоссош а да. Цу хьнарча дхьак книжка т1а цхьа сакъердаме сурт а да — балалаечни оркестро локараш а лехкаш, цион д1адоллаш доахк дехий.

XVIII б1аьшере кхоачалуча хана Россе балалайка «дерригача халкъа инструмент» а хиле д1аотт. Сакъердама, сог йоаг1ача-йодача, ц1ей долча из боацаш хилаш. Т1ехьаг1а шоллаг1а вахар хул балалайках: халкъа мукъамаш геттара дукха дезаш хиншача къонача эрсий дворянина Андреев Василе эттара хьалха сцена т1а ерабоахк из.

1888 шера Петербургe Благородни собрание зале Андреева публично хьалхара аравалар толамца чакхдоал. Ахма из цох тоъам беш вац: юрташкара цо лех ца лехкош сайца 1уний рожокаш, зурмаш, гуслеш, гудокаш, 1аг1аш. «Великорусский» аьнна ц1и а тилле, халкъа инструментий хьалхара оркестр хьа а я, царга массанеге а «цхьана илли алийта» безам ба цун.

1889 шера андреевски балалаечникаш кхоач Парижехнинача Дерригдуней выставке. Французаша х1онзалца ца хиннав шийна тайпара йола хазбовзал белгал а йоаккхаш, досто медалаш лу царна. Композитора Массне яздув «Эрсий балалаечникий» кружокага ч1оаг1а сакъердам а хуллаш ладийг1ар аз, хозача инструменташца цар хазийтача оазаша, таланто цецъяьккхав сох».

Иштта, Польше, Германе, Англе, Америке т1ола эшараш лекха, халха ювла йолаелар кулгаша хьаль российски инструмент. Андреев дерригача эрсий лаьтта г1оила чакхвоал шин «береца». Д1а мел кхаьчача мотт1иге нахи бокхача безамца т1аиш из. Андреевцашка ладувг1аш хинначи Чайковске яздаьд: «Ма ч1оаг1а сакъердаме да-кх уж балалайкаш. Оркестре ма йоккха эффект яла йиш йолаш да уж!»

Балалайкаца ч1оаг1а хьанит долаш а из дукхи бозаш а хинааб шерра бовзаш бола дукхаз нах. Цо хоастабеьб Пушкина, Лермонтова, Гоголи, Достоевске. Балалаечни оркестра концертога ладувг1аш хинна Лев Толстой ч1оаг1а раьза волаш «т1оараш а детташ, шийна дезадешна цхьа илли юхадаккха яхаш хинвав». Х1аьта, чу бокхача безамца яздув цо «Т1юми машарк» яхача романа т1а балалайке лакхараш лаьца! Андреевски оркестро т1ехьа а оазаш, эрсий иллеш доахаш хинна Шаляпин...

Андреев волча хана Россе 200 эзар балалайке арахийца хиннаб, царех цхьадараш бовлаце мастерашa даь а да, дикаг1а болча художникаша фоьлгий, хиннарий сюжеташ а йолаш, эрсий орнаменташца догамаш даьд царна.

Вай деношка оркестраштеи ансамблештеи, солистийи любительски кружокашта, берий музыкальни школаштеи консерваторештеи лаьрх1а халкъа инструменташ арахецаш итташ «музыкальни фабрикаш» я. Масала, дукхьал Москверча «Эрсий балли» яхача цхьан экспериментальни фабрике х1ара шера ши эзар соаг1а балалайкаш арахеи.

Тахан балалайкага ладувг1аш, локхаш, лаьрхх1ача классашка из лакха 1омалуш миллионаш ба. Дукха я мехка оркестраши ансамблеши. Ц1и хелараш — Ленинградера В. Андреева ц1ераг1а халкъа инструментий Пачча-хьалкхен эрсий оркестра Москвера Н. Осипова ц1ераг1а ярч. Йоккха я цар репертуар: халкъа музыка — сог йодача-йоаг1ача, бегаш беш, халха бувлаш, кхыдола иллеш; классически-сюиташ, рапсодеш, увертюраш, симфонеш. Бовзаш болча дуккхача вокалисташа халкъий инструментий оркестро т1ехьа а оалаш д1аяххухь шоай концертни программаш.

Иштта, хьалхара эрсий профессиональни халкъа оркестр Москве хьалаьд советски хана 1919 шера — т1ехьаг1а цох хилар Н. Осипова ц1ераг1а халкъий инструментий паччахьалкхен оркестр. Баьккха-дика музыкант Осипов Николай 1940 шера вера цу коллективе. Иттаж шу дахьна к1аьнк волча хана а андреевски оркестре хилав из. Т1ехьаг1а шийла дикаг1а кхыволча балалаечник а оркестра кулгатхо а хиннав цох.

Тоъал ха я дикаг1а локхадургйола халкъий музыкальни инструменташ юха хьалра а реконструкце а яре а дукха балхаш ду.

Советски композиторашa балалайкина лакха лаьрх1а дукха яздаьд. х1ано яздеш а ба. Йовзаш я Рейнгольда Глиэра, Михаил Ипполитов-Иванова, Сергей Василенко, Николай Будашкина, кхычар сочиненеш. Берригаш шин цхоллам балалайкана хетабеьб композитора Виталий Белепке. «Балалайка лергбаш, — йоах цо. — Х1ано, цуйна кхайлаг1ара торонаш, ше корг кха ца хилар, из бахаргбола музыка сфера кхе а дикаг1а йовза низ ба вай. Радиотехникех пайда а эцаш, инструмент д1ахо тохкаш ва со. Балалайка ч1оаг1а полифонически ба, цуйна хоалу вай заманна ритмаш. безамца царна жоп а ду цо».

Х1ана вай мехка, эттаргахьа, цхьаккха са баац халкъа инструментана музыка ца локхаш. Советски коллективаш гастролешка хиначa дуккхача мехкашка а хезай из. Х1аьта, массанахьа дог тохалуш ла а дуг1 халкъа хьаккхелача эрсий иллешкеи мукъамашкеи. Ц1и хезача балалайка оазата ладувг1.

Ирина МАКАРЕВИЧ. (АПН).

Спортивни хоамаш

ФУТБОЛ

Самарийнахь хьалхарча лигерчу командашта кхеъ меха футболах болча чемпионате т1ехъхьара тур хилар. «Цу дийнахь «Терек» С. Орджоникидзе ц1ераг1ча стадионо в1ашаг1кхийтар Днепропетровскерча «Днепра».

Из в1ашаг1кхетар юкъьхаьчча минуташца деза ловзар хилар д1адахаш футбол тодаме чакхдаккхар. Счет 4:1 йолаш хотылдар «Терек». Кхо гол хьтеках В. Кузеан. Цхьабакъда, цу котолоо а торо хилаш бар вай мехкахоша хьалхарча лиге д1алоаг1ие. Х1ана аьлча, царна в1ашаг1кхийтар Симферопольерча «Таврийс» Краснодарерче счет 1:0 а йолаш эшийтар моттигера «Кубань». Иштта чемпионата 43 очко а яьхка («Терек») «кох дуккаг1а») т1адоаг1а шера юха а хьалхарча лиге лоаза бокъо йола йола 18-г1а моттиг д1ахецарь «Таврийс».

Х1аьта чемпионат чакхьяккхача йолча положенега хьехка 1овнойол: «Терехьал» соаг1а «Звезда» (Пермь), «Трактор» (Павлодар), «Динамо» (Ленинград), «Колхозчи» (Ашхабад), «Алга» (Фрунзе) командаш.

Т1еххьарча туре кхыйола командаш иоайш нитта хьайэнт: «Колхозчи» — «Звезда» — 1:2, «Торпедо» — «Уралмаш» — 2:0, «Алга» — «Трактор» — 3:1 «Памир» — «Кузбасс» — 2:2, «Спартак» (Иваново-Франковск) — «Факел» — 1:0, «Карпаты» — «Шинник» — 3:1, СКА — «Динамо» 3:0, «Нистру» — «Кальмтатех» — 2:1, «Спартак» (Орджоникидзе) — «Металлург» — 1:1, «Спартак» (Нальчик) — «Металлист» — 2:2.

мара д1айолаледц волейбо ластаниа.

Чемпионате дакъа лоаца 16 команда шин подгруппанна йийкьал. Царех цаI Грозне довзаш а х1аьта шолаг1ыр — Таллине. Командашта юкъ толамаг1а йола шин чемпионат чакхьяьккхча т1еххьаг1а локларкка пахкера лиге т1еххьара моттиге ерзеча хьахча шин команда. Царна юкъе т1еххьарча турнира хьалкаерча лагерча лиге лоаза бокъо ялар шин цхьа команда.

Самарийнахьа Грозне турнир д1айолалуча командаштa юкъе моттигера «Автомобилист» соаг1а «Динамо» (Ленинград), «Буревестник» (Вильнюс), «Прометей» (Гомель), «Колхозчи» (Ашхабад), СКА (Баку), «Хосилот» (Душанбе). х1аьта иштта Москови областа команда.

Хьалхарча дийнахьа «Автомобилиста» счет 3:2 а йолаш эшийтар Москови областа команда. Счет 3:0 а йолаш Бакурча СКА командага совле хьажар Ленинградерча «Динамос».

ВОЛЕЙБОЛ

Футболисташ шоай к1совалбайр, хьалхарча лиге «А» классе хьалхарча лиге эшар ц1ерах хьалхарча лиге шин ...

ПИОНЕРИЙ Г1УЛАКХАШ

Советски наха деза да сийлахь-воккхача Ленина ц1ерца дувзаденна мел дола х1ама. Дерригa советски халкъ а санна, дешархой а кийчлу из ваь 110 шу дизара дика дийна, пайдане г1улакхаш даь накъабаха.

— Ер шу къаьстта деза девад берашта, — аьлар Грознерча № 56 йолча юкъерча школа пионервожате Казберова Лидия Ивановнас. — Берий вахаре йоккха соббыти я ер шу В1ашаг1кхийтача Къаман Организаце бера шу да аьнна д1аяхайъадар. Вай партеи правительствая ч1оаг1а хьаллаьцар из, боккха тераам т1абахийтар цуна.

Цу дерригене хьахьокх вай мехка партеи правительствая хьат1акхувча т1ехьен ч1оаг1а йоахко елга, дикаг1а мел дар берашка кхоачийтилга. Тха школа пионерски организаци, мехкара берригa пионераш а санна, сийлахь-воккха Ленин ваь 110 шу дизара накъаяха кийчлуш я.

Лидия Ивановнас дийцар пионераша цу дени сийна деш долча г1улакхех. Бераша 30 тонн гарга тиша аьшк гулдаьд, дикка гулдаьд ца эшаш д1аккхувса къахат а. Из г1улакх деча къаьстта белгальлар 5-ча «г» класса пионерски отряд — 2 тонн гарга тиша аьшк гулдир цо. Пионерашта юкъе тиша аьшк дуккаг1а гулдир дешархоша Ампукаев Мухьмада, Нокчаев Нажмуддина, Сатуева Заремас, Гагиев Сашас, Свиридова Наташас, Булажевко Володяс, Саркисян Тапас, кхычар. Уж бувцаш «Молни» араьйккхар школе.

Бакъда, из пайдане г1улакх деча цхьацца бахьанашца а в1алла бахьан доацаш а даьгъа ца лаьцараш а кийсбелар. Уш бувцаш араьйккхар «Эть да аьхарна» яха сатирически листок.

Яххаг1чеи ворх1аг1чеи классашкара дешархой шоай школана улувча «Юбилейный» яхача совхоза помидораш хьайоахаш новкъостал деш хилар. Бетта цкъа еррагача школо доккха субботник ду. Школа коаи цуна гонахьеи хоза лостам бу.

— Х1аьта эггара з1амаг1бараш а бисац цига цхьаккха даькъа ца лоацаш. Цар школа вов цхьацца бадхаш ду, — йоах шоллаг1ча пионервожате Ясенкова Татьяна Владимировнас. — Октябряташа яхь йолайир шоашта школо денна книжкаш дока ца деш, б1ех ца деш дина леладара т1ехьа. Сентябрь бутт чакхбаьлча юкхьанцарча классашка книжкаш миштa леладаьд хьожаш рейд йир. Книжка дохадаь а б1ехдаь а моттиг хиланаар.

Иштта г1улакхаш даь накъебахар школа дешархой шоллаг1ча октябре хиннача Ерригсоюзни пионерски радиолинейкана.

Цу линейке пионераша т1адийцар дукхий дехкараш Ленин ваьча денна накъайодаш х1ара классо цхьа белгала г1улакх дергда. Ленински к1ира доладалаехьа классии сборашка дувцаргда цу денна лаьрх1а даь х1амаш.

Шоаш моллаг1а кхыдола г1улакхаш дойя а, школа пионераша эггара керте лоаттаду т1ехьа ца бусаш дешилга. Цудухьа цар шерра яхь йоаржаьй Ленин ваьча денна т1ехьависа цхьаккха а дешархо хургвоацаш школа накъавхара т1ехьа.

Ю. ЮСУПОВ.

ВАЙ ГОРОД ХОЗЪЯРА

Халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкомо Ерригроссийски 1алам лорадара общества Нохч-Г1алг1ай республикански Советой 1978 шера октябрь бетта т1аийцар х1ара шера Грозне д1аег1ача гаьнашкеи зизашкеи дола тьажар чакхдахара решени.

Города а районий а хьажара комиссеша дукха ха йоаццаш чакхбаьккхаб укх шерара нохй болх. Гаьнаши зизаши д1адуваш, город тоеш хозъеша къахьийсача тайп-тайпарча райисполкомашта, учрежденештеи организацештеи д1аенна дипломаши, ахчан премеши, ВООП республикански Совета граматаши.

Иштта, хьалхарча степена диплом 200 сом ахчан премени еннай Ленински райисполкома. Хьалхарча степена диплом 125 сом ахчан премени еннай «Грознефтеоргсинтез» объединене ЖКУ оранжерейно-парков боахама «Электроприбор» заводан. Хьалхарча степена диплом 50 сом ахчан премен еннай городской санэпидстанцега, № 37 йолча юкъерча школана, машиностроительни больницана, кхыча боахамашта а учрежденешта а.

Цунца цхьана горисполкомо ВООП республикански Совета президиумо белгалдаьккхар, город гаьнашеи зизашеи тоара г1улакх вайцига ма доаг1а дика латташ ца хилар. Цудухьа райисполкомаштеи ВООП-а районий Советаштеи моттигерча Советий ведомствай ЖКУ-шта, торонеа т1адиллад гурахьа а б1аьсти а городе гаьнаши зизаши д1адог1илга, дерриг1а т1ахьожам а болаш уж хьалкедалга. Нохч-Г1алг1айчен столица — Грозный хозьеча, тоеча дакъа лаца дехкарийла ва х1аравар.

П. МИНАЕВ, ВООП республикански Совета гаьнаши зизаши д1адог1ара комиссе председатель.

ФЕ ХИЛА

Наьхъашкарча болача кхерамаленга Ерригсоюзни хьажар д1ахо долаш да.

Ц1ейн хьаьнача денойна г1ийла лелача меха машинаш т1ейийтина. Цу дерригене дехьа лехкараш метте г1ало лелараш а ваькъий кодене кхоачаш да.

Ц1ейн юкъерчарча хана нетийоаман т1а, радиох тедиеденна г1оала дийнад лелараш а г1ала лелараш а ц1ейн долча деношка ... уж д1аяззьа теттарга транспорт средстваш тоеш хилар. Ишта г1улакх зелла в1ашаг1къцадьялла.

№ 1737 йолча автоколонна водителa В. М. Макарьевa Маяковски ц1ерага1ча улице йоаладаш боармал сиха ц1а волаш автобус. Т1аьхьа нийсье а ца могаш, ц1ена т1ахетай. Цаьза наха х1ама дацаш, ц1ен0й лаьттaш, йиша а хиттиа чура мобиль каьчаь а нах а.

Цхьабакъда, лехкараши г1ала лелараши цхьаккхьаэшай лелараш цу хехамаша задуюш.

Г1ала воаг1аш хиначa ца машина т1аттахай «Гроззтатомаашка» завода конструктора С. А. Фурсова.

Г1ала болхача нaха ииттa машинина т1аттахай «Москвич» ...ха автомашина лехкан ваьгаьча В. И. Тимошенко, Грозненски райиспелга «Красноармейский» совхоза трактор лехкача Асуева. Надтеречни района «Озерный» совхоза трактористе С. Х. Атаева. Урус-Мартан района «Герек» совхоза трактористе В. Эдадова А. Аргунски электросетей машина лехкача Н. Г. Морозова, сбыта управление водитела А. С. Антаева, кхыбараша.

Тернам т1аоаш да эттара дукхаг1а нах лоза6ьраш юрташкарча районашка транспортан лехкараш хилар. Цо гойт юрташкарча районашна лелда а латтаргболаш уж д1аяззьаьча иеттигашка транспортан средстваш боаг1арг г1ала г1улакх зелла в1ашт1аезвадьялла.

№ 1737 йолча автоколонна водител В. М. Макарьева Маяковски ц1ераг1ча улице болхаш боармал сиха ц1а волаш автобус. ...

Ноябрь бетта хьалхарча дийнахьа ... бархI1аг1ча денга кхаччалца болча к1ира республика накъенна 64 авари хиннай, дийнаь 5 саг, човажа наь 27 сага.

НГ1АССР МВД ГАИ.

ПАЙДАНЕ СЕМИНАР

Укх деношка хьехархой говзал лакхъяра йолча республикански институте чакхъяьлар интернаташкарча воспитателий арг1анара семинар. Цига дийцар кхуваш йоаг1ача т1ехьенна коммунистически кхетам белара балха доарх1аме дешаш. Семинара кулгалдеш яр института кхетама балха методист Гофман Мария Константиновна. Дика кийчъаь воспитателашта боккха пайда бозлаш чакхъяьлар из семинар.

Ер бутт боаш института хургья кхы даьаькка республикерча школай - интернатий директорий семинар.

К. МАРЗИЕВ, хьехархо.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — 1уйранара гимнастика.
9.05 — Шоайн йола моттиг хьайовзийта, зурманчаш!».
9.35 — «В1ашаг1кхета моттиг хуйта йиш яц» яха телевизиони дукха серийни художественни фильм. Кхоалаг1а серн.
10.40 — «Халкъа творчество». Телевизиони обозрени. Йистельча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Юртара балха лехош». Кинопрограмма.
15.45 — В. Тищенко. Концерт.
16.10 — «Шахматни школа».
16.40 — «Эрсий къамаьл».
17.10 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал.
17.55 — «Миллионий ленински университет».
18.30 — «Х1ара сурта т1а мала ба».
18.45 — «Тахан дуней т1а».
19.00 — Илланча доак СССР халкъа артиста Гуляева.
19.30 — Демократе комментатора т1ехьа Бразилехьа коммунисташа лоаттабу къовсам». Бразильски Компарте Центральни комитета Генеральни секретара Луиса Карлоса Престеса интервью.
19.40 — «В1ашаг1кхета моттиг хуйна йиш яц» яхача телевизиони дукха серийни художественни фильма премьера. Пхоалаг1а серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — Дуней халкъашта юкъера Олимпийски «Спортлото». Йарманера передача. Перерыве «Тахан дуней т1а» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — Ашараш. Эрсий халкъа инструменташ.
8.30 — «Леноов Петра нигадийв». 1алман-популярни фильм.
8.40 — 1алам лелар. 1-г1а класс.
9.00 — В. Г. Белинске вахара а творчества а оаг1онаш.
10.10 — Къамаьл де нешийца мотт1ана.
10.40 — Ашараш. 1-г1а класс.
11.00 — «Унахц1ено». 1алманпопулярни программа.
12.05 — Студенташта - заочникашта. Лакхера математика. 2-г1а курс.
13.00 — 1алман коммунизм. Болхой хьакъа реваллоционни бокъо.
14.10 — Подготовительни отделеней ладувг1ераштa. Математика. Гаусса метод.
14.40 — «Вай даьттан чоташ» яха художественни фильм.
16.15 — «А. Гайдара вахар а книжкаш а».
17.05 — Дешархошта. Самукъаневча лоазарашка фильма.
17.35 — Самукъаневча 1алмай телевизиони академи.
17.45 — «Нохч-Г1алг1айчу г1ллааь».
18.05 — «Цар питдалехка кхоачашъаьй» (нохчий меттала).
18.15 — Нохч-Г1алг1айчен энергетикан хьалхара яр. ГОЭЛРО лениниски планцга хьаваьча 1-ча Грозненски ТЭЦ-а 50 шу дизарга. (1979 шера 24 сентябре яь передача кердаяькхар).
19.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Спартак» — «Химик» (Воскресенск). Ленина ц1ераг1ча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. Перерыве — «Бийса дикъхьйла хойла шун, бераш».
21.00 — Н. Жиганова произведенеш д1алоах Московски хьехачалхьен филармоне Академически симфонически оркестро.
21.40 — «Буревестник» яха телевизиони художественни фильм.

16 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — 1уйранара гимнастика.
9.05 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал.
9.30 — «В1ашаг1кхета моттиг хуйна йиш яц» яха телевизиони дукха серийни художественни фильм. Пхьалаг1а серн.
11.05 — Города Воркута шахтерий г1ишлошъерийн культура Дворена халкъарий халкъа ансамбла концерт. Йистельча — кердадараш.
13.30 — Кердадараш.
13.50 — «Сибарег1ен Гаьнарча малхбоален г1оллаа». Кинопрограмма.
15.40 — «Музеашкеи выставочни залашкеи г1оллаа». СССР художественни академе залашкара къонача художникий выставка.
16.10 — «Хала шу» яха телевизиони очерк.
16.35 — «Кагировой творчество».
16.55 — «Полисе васнадни».
17.25 — «Поэзи», Саламе Фирис вь 75 шу дизарга.
18.05 — «Москва а москвичи а».
18.35 — «Дерригa зар лень. Вопомрение».
18.45 — «Тахан дуней т1а».
19.00 — «Котька».
19.30 — «В1ашаг1кхета моттиг хуйна йиш яц» яхача телевизиони дукха серийни художественни фильма премьера. Пхоалаг1а серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Тбилиси) — «Динамо» (Киев). Тбилисера передача. Перерыве «Тахан дуней т1а» яха информационни выпуск.
23.20 — «Доалол дехьарча эстрадах ашараш а мукъамаш а».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Дай-нанной, ионне!».
8.40 — «Поэзи». Д. Кедрина.
9.15 — 1алман - популярни фильмий программа.
10.15 — Английски мотт.
10.45 — Ашараш. 4-г1а класс. СССР халкъий ашараш. Шоллаг1а передача.
11.10 — «Профтехучилище дешархошта». Астрономи.
12.10 — Студенташта - заочникашта. Лакхера математика. 1-г1а курс.
Студенташта-заочникашта.
12.10 — Лакхера математика. 1-г1а курс.
13.25 — Советски боахамаш. Къахьегама боахамий ларам.
14.10 — Подготовительни отделеней ладувг1ераштa. Физика.
14.45 — Зарам-лара.
15.45 — «Спортивни класс».
16.30 — Юкъерча б1аь шерий халкъара искусство. — Шоллаг1а передача.
17.05 — «Цуруп: дукхалла а декъал а».
17.35 — Телевизиони фильм.
18.00 — «Нохч-Г1алг1айчу г1оллаа».
18.20 — Атеистически темах (г1алг1ай меттала).
18.45 — Киножурнал.
18.55 — Питилетка дикаг1а шу толамашца чакхдаккха! (нохчий меттала).
19.05 — «Вовзал д1аполлачуча моттигаш» (г1алг1ай меттала).
19.20 — Документальни фильм.
19.30 — Дуней халкъашта юкъера бера шу. Ирах хозa бераш. Киноисторин.
20.00 — «Бийса дикъхьйла хойла шун, бераш».
20.15 — «Эрсий къаьн балет» яха художественни фильм.
21.40 — «Петр Рябинкин» яха художественни фильм.

РАДИО

15 НОЯБРЬ

6.00 — Радиослушатег1арахой хаттараш дов ду Нохч-Г1алг1ай АССР бухахьа производственнотехнически управлене начальника А. З. Хашта (эрсий меттала).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.30 — Хоамаш.
7.35 — «Сердало» газета обзор.
7.45 — Ашараш.
8.15 — Советски эсарa б1ухий поэмашка вола денцерт (г1алг1ай меттала).
9.15 — «Общественни розыска дорашкх» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.35 — Шеринова ц1ераг1а колхоза лоркпина Ивановы Нурадо ца деш музыкальни отарган (эрсий меттала).
9.35 — Бахьтой улка. Къахьегама вооммина хадхкана вахашлахеш производстве хьахьахдахжа (г1алг1ай меттала).
10.00 — Передачай программа. Хаоттами бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — Т1ема ветеранаш деха доле. Кусовна очерк (г1алг1ай меттала).
10.20 — Ашараш (нохчий меттала).
10.30 — «Коммунисташ хьахьдаьпара хьарлам». Беседа (нохчий меттала).
10.45 — «Болхама нехашта ара-...

нахка хоара». Беседа (эрсий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, г1алг1ай меттала).
19.40 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий меттала).

16 НОЯБРЬ

6.00 — «Юртара туйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.30 — «Жемчужина сеть» газета обзор.
7.35 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа. Хаоттами бола хоам.
8.20 — Ашараш.
9.05 — Социалистически отвальч (г1алг1ай меттала).
9.15 — Халкъа т1аьхьоаж хьахьа (нохчий меттала).
9.35 — «Кочойн исхьйчн радиосека» (эрсий меттала).
9.45 — «Доттаг1алл ашаки» (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программа. Хаоттами бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — «Патриот» яха радиопалага (нохчий меттала).
10.20 — «Ашараш» (г1алг1ай меттала).
10.35 — Кхалкъа ашараш (г1алг1ай меттала).
15.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, г1алг1ай меттала).

Хаоттам

Тахан республике г1олаен Грозне хувцалуш мормаш а йолаш, малхбузехьара серундале 6—5 метр ч1оаг1а мух а хьакхаш хилен фераг температура республике 3—10 Грозне 8—10 градус йовхал долаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш мормаш а йолаш, йовхан а йолаш, тайп-тайпарча оаг1онашка хьара секунде 3—7 метр ч1оаг1а мух а хьекхаш хилен фераг температура бийсана —2+3, дийнахьа +8+13 градус йолаш хилен тарлу. Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктохкана секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта бахамна — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-2404; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05331. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6620.